

**INTEGROVANÁ ÚZEMNÁ STRATÉGIA
UMR KOŠICE
2023-2027 (2030)**

Október 2023

Spracovateľ dokumentu: Magistrát mesta Košice, Oddelenie strategického rozvoja,
rozvoj@kosice.sk, 2023

Obsah

Vymedzenie základných pojmov.....	6
Východiská pre vypracovanie Integrovanej územnej stratégie.....	8
Vzťah medzi PHRSR a IÚS.....	8
Spracovanie IÚS Košice UMR 2023 – 2027 (2030).....	9
Programové obdobie EÚ 2021 – 2027	10
Program Slovensko 2021 - 2027.....	10
UMR Košice	12
Charakteristika územia UMR Košice	12
Výzvy a príležitosti UMR Košice	15
Demografia.....	15
Životné prostredie	16
Mobilita a dopravná infraštruktúra.....	18
Sociálne služby.....	20
Zdravotná starostlivosť.....	22
Vzdelávanie	23
Kultúra	24
Šport.....	26
Bezpečnosť	27
Ekonomická oblasť.....	27
Digitalizácia	30
Kapacity a procesy verejnej správy.....	31
Hlavné spoločné výzvy.....	31
Vízia a ciele rozvoja UMR Košice pre obdobie 2021 – 2027.....	32
Prepojenie s PHRSR mesta Košice a jeho funkčnej oblasti 2022-2027.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Integrované územné investície UMR Košice	38
Tvorba integrovaných územných investícií UMR Košice (prístupy a implementácia)	40
Schvaľovanie, monitorovanie a hodnotenie IÚS UMR Košice 2023 – 2027 (2030) a Projektového zásobníka UMR Košice.....	43
Aktualizácia IÚS UMR Košice 2023-2027 (2030) a Projektového zásobníka UMR Košice...	43
Zoznam tabuliek	44
Zoznam príloh	45
Zoznam skratiek.....	46
Príloha 1 Zoznam opatrení Programu Slovensko 2021 – 2027 pre financovanie UMR (s pridelenou alokáciou)	47

Vymedzenie základných pojmov¹

Integrovaná územná stratégia (IÚS) udržateľného mestského rozvoja (UMR) je nástrojom na podporu mobilizácie rozvojového potenciálu a riešenia spoločných problémov jadrového mesta a jeho zadefinovaného mestského funkčného územia. IÚS UMR vychádza z analytickej, strategickej a programovej časti PHRSR jadrového mesta a PHRSR okolitých obcí, vypracovaných v spolupráci so sociálno-ekonomickými partnermi a prerokovaných podľa zákona o regionálnom rozvoji, pričom predstavuje spoločnú realizačnú a finančnú časť stratégie rozvoja územia UMR, oprávnenú pre podporu zo zdrojov fondov EÚ. Definícia integrovaných územných stratégií je stanovená v čl. 29 Nariadenia 2021/1060.

Integrované územné investície (IÚI) Definícia integrovaných územných investícií je stanovená v čl. 30 Nariadenia 2021/1060: „Ak územná stratégia uvedená v článku 29 Nariadenia zahŕňa investície, ktoré získavajú podporu z jedného alebo viacerých fondov, jedného alebo viacerých programov alebo z viac ako jednej priority toho istého programu, akcie sa môžu realizovať ako integrovaná územná investícia.(IÚI)“ O výbere konkrétnych projektov určených pre podporu v rámci územnej alokácie rozhodujú členovia rád partnerstva a kooperačných rád UMR.

Projektový zámer IÚI – je súhrn informácií o všetkých projektových aktivitách IÚI. PZ IÚI môže obsahovať aktivity jedného alebo viacerých žiadateľov v rámci jedného alebo viacerých opatrení, resp. špecifických cieľov v prípade opatrení v celi politiky 4. Vo formulári je možné identifikovať aj partnerov jednotlivých žiadateľov, ktorí nebudú pripravovať vlastnú ŽoNFP, ale budú so žiadateľom spolupracovať na základe osobitnej zmluvy v zmysle §3 písm. t) zákona č. 121/2022 Z.z Zákon o príspevkoch z fondov EÚ.

Vypracovanie formuláru PZ IÚI je základným krokom pre schválenie financovania projektu IÚI prostredníctvom poskytnutia príspevku z fondov EÚ v programovom období 2021-2027. PZ IÚI schvaľuje kooperačná rada UMR, pričom musí prispievať k naplneniu cieľa alebo cieľov IÚS. Schválený projektový zámer IÚI príslušnou územnou kooperačnou štruktúrou je následne spracovaný do žiadosti o nenávratný finančný príspevok. V prípade, že PZ IÚI obsahuje aktivity viacerých žiadateľov alebo viacerých poskytovateľov, je potrebné vypracovať viaceré ŽoNFP tak, aby každá ŽoNFP obsahovala aktivity jedného žiadateľa vo vecnej gescii jedného poskytovateľa.

Projektová aktivita je základný prvok v rámci IÚI. Pozostáva z konkrétnych činností, ktoré sú merateľné. Súbor projektových aktivít jedného žiadateľa, spadajúcej do vecnej gescii jedného poskytovateľa (RO / SO) je predmetom jednej ŽoNFP. Charakter takéhoto súboru aktivít je možné vnímať ako príklad jedného projektu v rámci dopytového mechanizmu v programovom období 2014-2020 – napríklad budovanie cyklotrasy, modernizácia cesty, rekonštrukcia zelenej strechy atď.

Projektový zásobník obsahuje všetky navrhované projektové zámery v danom území. Projektový zásobník IÚS UMR obsahuje návrh rozvojových projektových zámerov prínosných pre územie. Projektový zásobník je vytváraný participatívne za účasti členov KR UMR. Na základe rozhodnutia predsedu KR UMR môže byť proces definovania projektových zámerov a aktivít

¹ Príloha č. 4 Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre programové obdobie po roku 2020: Jednotný metodický rámec pre prípravu integrovaných územných stratégií a integrovaných územných investícií v Slovenskej republike v programovom období 2021 – 2027, Metodické usmernenie k podpore integrovaného územného rozvoja [Metodické a koncepcné materiály | Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR \(gov.sk\)](#)

otvorený aj širokej verejnosti prostredníctvom dotazníka alebo webového formulára. Výstupom je kontinuálne dopĺňaný a aktualizovaný projektový zásobník, ktorý administruje AK KR UMR.

Územnú spoluprácu podľa zákona o regionálnom rozvoji možno definovať ako spolupôsobenie sociálno-ekonomických partnerov pri zvyšovaní úrovne hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja v nadväznosti na územie regiónu.

Východiská pre vypracovanie Integrovannej územnej stratégie

Mestá ako prirodzené centrá v sídlenej štruktúre zohrávajú dôležitú úlohu aj pri rozvoji okolitých sídiel. Každodenné ekonomické a spoločenské procesy prebiehajú vo väčších celkoch – funkčných územiach, ktoré nie vždy sú totožné s administratívnymi hranicami správneho usporiadania územia. **Základným predpokladom pre rozvoj takéhoto územia je najmä komunálna spolupráca založená na spoločnej stratégii a v prepojení na finančné nástroje**, ktoré prispejú k jej naplneniu.

Koncept **Integrovaných územných stratégií** (ďalej aj IÚS) a **využitie nástroja integrovaných územných investícií** (ďalej ako IÚI) umožňuje:

- zjednodušenie prístupu obcí, miest a regiónov k financovaniu svojich rozvojových potrieb z európskych fondov a odbúranie zbytočnej byrokracie v procese schvaľovania projektov,
- využiť všetkých päť cieľov politiky súdržnosti, ale aj financií vyčlenených pre ostatné politiky EÚ, integrovať investície tak, aby boli medzisektorálne, územne, vecne a časovo koordinované, aby priniesli čo najväčší efekt a čo najlepšie odrážali potreby ľudí v regiónoch, mestách a obciach,
- využívať integrované financovanie rozvojových stratégií regiónov, miest a obcí na rozdiel od neistého financovania parciálnych projektov v dopytovo orientovaných výzvach,
- zlepšiť prístup regiónov, miest a obcí k strategickému a operatívne rozhodovaniu v rámci prípravy, schvaľovania a implementácie ich rozvojových stratégií,
- podporiť územný dialóg a posilniť význam partnerskej spolupráce pri príprave, rozhodovaní a implementácii rozvojových stratégií a tým širšie využitie potenciálu sociálno-ekonomických partnerov vrátane viaczdrojového financovania².

Vzťah medzi PHRSR a IÚS

Integrovaná územná stratégia (IÚS) predstavuje jednu zo základných podmienok pre využitie územných nástrojov Programu Slovensko 2021 - 2027 (PSK). Mechanizmus IÚI – funkčné mestské oblasti je možné uplatniť na vybrané priority a opatrenia Programu Slovensko 2021 -2027 a tak prispieť k naplneniu cieľov politiky súdržnosti EÚ v období 2021 – 2027, Programu Slovensko a PHRSR. Uvedené funkčné oblasti sú pre potreby IÚS nazývané územím udržateľného mestského rozvoja, tzv. UMR.

Integrovaná územná stratégia UMR Košice 2023-2027 (2030) je spracovaná ako samostatný dokument, ktorý predstavuje podmnožinu (implementačný mechanizmus) **Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Košice a jeho funkčnej oblasti 2022 -2027**³ (ďalej ako PHRSR). PHRSR bol spracovaný ako spoločný dokument pre skupinu obcí, ktoré sú súčasťou Košice UMR. IÚS UMR Košice vychádza z PHRSR. Tieto dva dokumenty sú totožné v analytickej, návrhovej a programovej časti. Realizačná a finančná časť IÚS je zadefinovaná v zmysle podmienok prípravy a implementácie integrovaných územných investícií.

² Príloha-5_Integrované-územne-investície, <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/regionalny-rozvoj-2/metodicke-a-koncepcne-materialy/index.html>

³ <https://www.kosice.sk/mesto/program-hospodarskeho-rozvoja-socialneho-rozvoja-mesta-kosice-a-jeho-funkcnej-oblasti-2022-2027-phrsr-umr->

Spoluprácu na spracovaní IÚS UMR Košice deklarovali Mesto Košice a obce UMR podpísaním **Memoranda o spolupráci na príprave Integrovannej územnej stratégie udržateľného mestského rozvoja funkčnej oblasti mesta Košice**⁴ v roku 2021. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Košice a jeho funkčnej oblasti 2022 – 2027 bol spracovaný v roku 2021. Mestským zastupiteľstvom v Košiciach bol prijatý 16.12.2021 ako základný rozvojový dokument mesta. Následne bol poskytnutý partnerom memoranda. Časť obcí ho schválila ako vlastný strategický dokument, pre ostatné obce predstavuje východisko pre tvorbu IUS UMR Košice.

Spracovanie IÚS Košice UMR 2023 – 2027 (2030)

IÚS UMR Košice 2023 -2027 (2030) je spracovaný v zmysle Jednotného metodického rámca pre prípravu integrovaných územných stratégií a integrovaných územných investícií v Slovenskej republike v programovom období 2021 – 2027¹ a v nadväznosti na podmienky zadefinované v Programe Slovensko 2021-2027. Spracovávaný IÚS rozvíja ďalej územnú spoluprácu subjektov započatú v predchádzajúcom programovom období prostredníctvom Integrovannej územnej stratégie udržateľného rozvoja mestskej funkčnej oblasti mesta Košice 2015 – 2020 (2023) (IROP 2014 - 2020).

PHRSR bolo spracované participatívnym spôsobom. Do jeho spracovania bola zapojená odborná verejnosť (4 pracovné skupiny – životné prostredie; mobilita; sociálna oblasť; vzdelávanie, kultúra a šport; pracovné stretnutia a diskusie k témam ekonomického rozvoja, bezpečnosti a verejnej správy), volení predstavitelia a obyvatelia a obyvateľky územia UMR (on-line dotazník, formulár na pripomienkovanie). Hlavným komunikačným nástrojom bola webová stránka www.scenarprekosice.sk, kde sú zverejnené výstupy z procesu tvorby PHRSR. Dokument IÚS UMR Košice bol spracovaný Mestom Košice v úzkej spolupráci s obcami UMR Košice, mestskými časťami mesta Košice a sociálno-ekonomickými partnermi. IÚS UMR Košice schvaľuje Kooperačná rada UMR Košice. Po jeho schválení Kooperačnou radou UMR Košice bude záväzným dokumentom pre Mesto Košice, mestské časti Mesta Košice a obce na území UMR Košice pre využívanie územného mechanizmu IÚI – funkčné mestské oblasti v PSK.

Harmonogram spracovania:

03/ 2021	Podpis memoranda o spolupráci na príprave IÚS Zriadenie Kooperačnej rady UMR Košice
11/2020 - 12/ 2021	Vypracovanie PHRSR mesta Košice a jeho funkčnej oblasti
10/2022 - 04/ 2023	Vypracovanie IÚS UMR Košice (aktualizácia dát analýzy a aktivít)
05/ 2023	Predloženie Kooperačnej rade UMR Košice na pripomienky a schválenie

Ciele zadefinované v PHRSR / IÚS UMR Košice sú v súlade s kľúčovými piliermi „Integrovannej územnej stratégie Košického kraja 2022 - 2030”.

⁴ <https://www.zverejnenie.esluzbykosice.sk/Zmluva/Detail/17270700/2932229>

Programové obdobie EÚ 2021 – 2027

Finančná pomoc EÚ sa využíva predovšetkým na zvyšovanie hospodárskeho rastu, znižovanie sociálnych, ekonomických a environmentálnych disparít. Politika súdržnosti EÚ je jedným zo základných pilierov fungovania Európskej únie. V roku 2021 začalo nové programové obdobie Európskej únie, v ktorom je možné uchádzať sa o podporu v rámci týchto hlavných cieľov politiky súdržnosti (CP):

- CP 1 **Inteligentnejšia** Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva
- CP2 **Ekologickejšia, nízko-uhlíková** Európa
- CP3 **Prepojenejšia** Európa – posilnenie mobility
- CP4 **Sociálnejšia** Európa – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv
- CP5 Európa **bližšie k občanom** – udržateľný a integrovaný rozvoj prostredníctvom rozvojových stratégií riadených na regionálnej a miestnej úrovni a podpora udržateľného rozvoja miest

Ciele politiky súdržnosti sa naplňajú prostredníctvom programov. V zmysle nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ môžu členské štáty EÚ pripravovať svoje programové dokumenty a riešiť ich implementáciu prostredníctvom fondov, v prípade SR pre nás relevantné sú Európsky fond pre regionálny rozvoj (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF+), Kohézny fond a Fond na spravodlivú transformáciu (FST).

Program Slovensko 2021 - 2027

Všetky členské štáty pristupujú k čerpaniu zdrojov EÚ prostredníctvom Partnerskej dohody, ktorá stanovuje stratégiu pre efektívne využívanie finančných prostriedkov z fondov EÚ. **Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027** bola schválená Európskou komisiou vykonávacím rozhodnutím komisie z 18. 7. 2022. Vnútroštným štátnym vykonávacím dokumentom na čerpanie sú programy, kde jedným z programov, kde sa uplatňuje princíp územnej spolupráce je [Program Slovensko 2021 - 2027](https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/221115_PSK_Final_EN.pdf)⁵, ktorý bol schválený Európskou komisiou dňa 23.11.2022.

Podpora pre územia udržateľného mestského rozvoja (UMR)

V rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 je možné uplatňovať nástroje územnej spolupráce – integrované územné stratégie (IÚS ako koordinačný nástroj) a integrované územné investície (IÚI ako kľúčový finančný nástroj implementácie IÚS) v území tzv. strategického plánovacieho regiónu - (SPR), ktorým je aj územie udržateľného mestského rozvoja (UMR). UMR je tvorený jadrovým mestom a obcami v jeho zázemí, v ktorom prebiehajú intenzívne interakcie. V Programe Slovensko je možné využívať nástroj IÚI na určené priority, špecifické ciele a opatrenia. Zoznam priorít Programu Slovensko pre mechanizmus IÚI je uvedený v Tabuľke 1. Zoznam opatrení je uvedený v Prílohe 1.

⁵https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/221115_PSK_Final_EN.pdf

Tabuľka 1 Zoznam priorít Programu Slovensko pre mechanizmus IÚI

Cieľ politiky súdržnosti EÚ	Priority Programu Slovensko určené pre IÚI
CP1 Inteligentnejšia Európa	1P1 – Veda, výskum, inovácie
CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa	2P1 – Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	2P2 - Životné prostredie
	2P3 - Udržateľná mestská mobilita
CP3 Prepojenejšia Európa	3P1 –Doprava
CP4 Sociálnejšia Európa	4P2 –Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie
	4P5 –Aktívne začlenenie a dostupné služby
CP5 Európa bližšie k občanom	5P1 –Moderné regióny

Kľúčovým inštitucionálnym mechanizmom pre rozvoj územia UMR prostredníctvom IÚS UMR a ich implementáciu v rámci Programu Slovensko je **Kooperačná rada UMR**, ktorá má rozhodovaciu kompetenciu vo veci IÚS a IÚI.

Mechanizmus tvorby integrovaných územných investícií (IÚI)

IÚI budú definované prostredníctvom projektových zámerov integrovaných územných investícií (PZ IÚI) pripravených v spolupráci regionálnych a miestnych samospráv a partnerov.

Integrácia projektov IÚI môže byť ďalej zabezpečená a podporená:

- spoluprácou minimálne 2 obcí/miest pri tvorbe a implementácii projektu;
- pokrytím aspoň 2 rôznych investičných oblastí, resp. opatrení P SK 21-27;
- zapojením miestnych a regionálnych aktérov v rámci odlišných záujmových skupín;

V rámci UMR Košice sa bude s integráciou pracovať na všetkých úrovniach.

UMR Košice

Charakteristika územia UMR Košice

Mesto Košice a 40 obcí / 283 241 obyvateľov / 45 316 ha

Územie UMR Košice je tvoreného **mestom Košice ako jadrovým mestom a 40 okolitými obcami**. Územie mesta sa delí na 22 mestských častí s vlastnou miestnou samosprávou na úrovni obce a na 4 okresy. K obciam zaradeným do UMR Košice patrí Baška, Belža, Beniakovce, Bočiar, Budimír, Bukovec, Čaňa, Družstevná pri Hornáde, Geča, Gyňov, Haniska, Hrašovík, Hýľov, Chrastné, Kokšov-Bakša, Kostolany nad Hornádom, Košická Belá, Košická Polianka, Košické Olšany, Malá Ida, Milhošť, Nižná Hutka, Nižná Myšľa, Nižný Klátov, Ploské, Rozhanovce, Sady nad Torysou, Seňa, Skároš, Sokol, Trebejov, Trstené pri Hornáde, Vajkovce, Valaliky, Veľká Ida, Vyšná Hutka, Vyšný Klátov, Vyšná Myšľa, Zlatá Idka a Ždaňa. Administratívne obce UMR Košice spadajú do okresu Košice – okolie.

Obrázok 1 Územie UMR Košice

Územie UMR Košice sa rozprestiera v Košickej kotline v pásme vnútorných Karpát. Z juhozápadu zasahuje do oblasti Slovenský kras, na severe sa rozkladá Slovenské Rudohorie, na východe Slanské vrchy. Z hydrologického hľadiska patrí do čiastkového povodia Hornádu, čiastkového povodia Bodvy a čiastkového povodia Torysy. Z časti sa rozprestiera na chránených územiach (lokalita NATURA 2000). Rozloha územia UMR Košice je 45 316 ha. Územie má cezhraničný charakter - katastre obcí Skároš, Trstené pri Hornáde a Milhošť priamo susedia s Maďarskou republikou. Na území dominuje oceliarsky, energetický, strojársky, stavebný a potravinársky priemysel. Územie je atraktívne aj z pohľadu cestovného ruchu. Má cestnú, železničnú a leteckú dostupnosť. Mesto Košice je sídlo významných vzdelávacích inštitúcií s vysokým inovačným potenciálom. Počet obyvateľov územia UMR Košice v roku 2021 dosiahol 283 241 obyvateľov, Tabuľka 2.

Tabuľka 2 Obyvatelia územia UMR Košice (2021)

Obec	Počet obyvateľov podľa SODB 2021
Baška	713
Belža	411
Beniakovce	785
Bočiar	249
Budimír	1288
Bukovec	851
Čaňa	5864
Družstevná pri Hornáde	2764
Geča	1822
Gyňov	669
Haniska	1494
Hrašovík	383
Hýľov	512
Chrastné	632
Kokšov - Bakša	1251
Kostoľany nad Hornádom	1247
Košická Belá	986
Košická Polianka	1030
Košické Oľšany	1348
Malá Ida	1701
Milhošť	392
Nižná Hutka	614
Nižná Myšľa	1568
Nižný Klátov	878
Ploské	952
Rozhanovce	2591
Sady nad Torysou	1964
Seňa	2170
Skároš	1108
Sokoľ	1250

Trebejov	206
Trstené pri Hornáde	1471
Vajkovce	941
Valaliky	4475
Veľká Ida	3911
Vyšná Hutka	508
Vyšná Myšľa	957
Vyšný Klátov	470
Zlatá Idka	392
Ždaňa	1383
Mesto Košice	229 040
SPOLU UMR	283 241

Výzvy a príležitosti UMR Košice

(Analytická časť)

Výzvy, ktorým bude musieť územie UMR Košice v krátkom období čeliť a rozvojové príležitosti územia boli zisťované a diskutované v procese prípravy PHRSR (2021) a aktualizované pri spracovaní IÚS. Hlavné zistenia sú prezentované podľa oblastí – demografia, životné prostredie, mobilita, sociálne služby, kultúra, školstvo, šport, zdravotná starostlivosť, ekonomický rozvoj, cestovný ruch, digitalizácia a spravovanie. Vybrané ukazovatele a informácie sú uvádzané za Mesto Košice (okresy Košice I.-IV.) , obce UMR a okres Košice – okolie.

Demografia

Kľúčové zistenia:

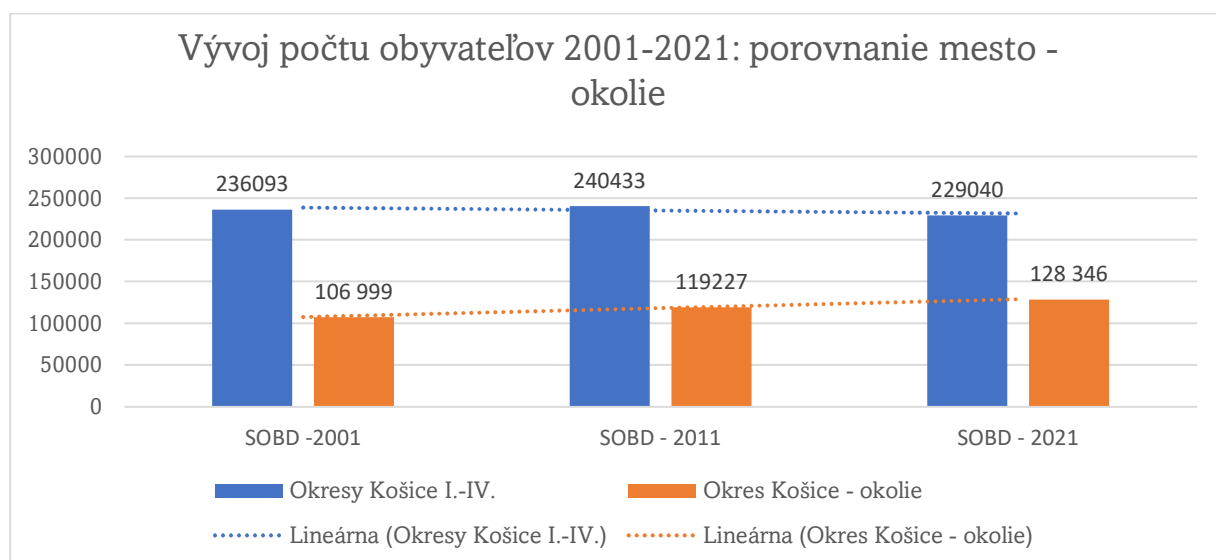
- Pokles počtu obyvateľov v meste
- Rast priemerného veku obyvateľov
- Rastúca suburbanizácia

Podľa Sčítania obyvateľov, domov a bytov v SR z 2021 bolo **v Košiciach evidovaných 229 040 obyvateľov**, z čoho 52% tvorili ženy a 48% muži. Na území **obcí funkčnej oblasti bolo evidovaných spolu 54 201 obyvateľov**, čo predstavuje 43,2% obyvateľov z počtu za okres Košice – okolie (128 346 obyvateľov).

Priemerný vek obyvateľov v meste Košice a okrese Košice – okolie stúpa, podobne ako na celom Slovensku. V roku 2001 bol v meste priemerný vek 37,36 rokov a v roku 2021 to bolo 42,39 rokov. V roku 2001 pripadalo na 100 obyvateľov mladších ako 15 rokov len 53 obyvateľov starších ako 65 rokov, v roku 2021 to bolo už 128 obyvateľov, priemer SR je 108 obyvateľov. Veľké rozdiely sú medzi mužmi a ženami, u mužov bol v roku 2021 v meste Košice počet obyvateľov 65+ na 15- len 98, u žien až 159. V okrese Košice- okolie stúpol priemerný vek obyvateľov z 34,40 rokov v roku 2001 na 37,72 rokov v roku 2021.

Vývoj počtu obyvateľov vo všetkých okresoch Košíc klesá. V súčasnosti dochádza ku rýchlejšiemu rastu počtu obyvateľov najmä v okolí mesta Košice (Graf 1). Je **badateľ suburbanizáciu. Mesto má však stále významné postavenie aj pre migrujúcich obyvateľov do okolia**. Prognóza počtu obyvateľov do roku 2040 potvrdzuje trend rastu počtu obyvateľov práve v okrese Košice – okolie.

Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov 2001 – 2021 v porovnaní Košice mesto a okolie

Životné prostredie

Kľúčové zistenia:

- Nárast zastavanej plochy, úbytok zelených plôch (strata biodiverzity, znížená odolnosť voči zmene klímy)
- Priemerný ekologický stav vodných telies, nevyužívaný potenciál dažďových vôd
- Nízka napojenosť obcí Košice- okolie na verejnú kanalizáciu a verejný vodovod
- Nízka miera triedenia odpadov a recyklácie odpadov
- Budovy ako druhý najväčší producent CO₂ (po priemysle)
- Koncentrácie tuhých častíc v ovzduší prekračujú niektoré limitné hodnoty

Zdravé životné prostredia predstavuje základný predpoklad k vytváraniu dobrých podmienok pre život. Negatívne vplyvy z ľudských činností (odpady, spotreba energie, mobilita, zlé využívanie pôdy) majú za následok znečistené ovzdušie, nadpriemerný hluk, stratu biodiverzity, zamedzenie prístupu k vode, či zvýšenú zraniteľnosť územia, ktoré nie je schopné reagovať na prichádzajúce zmeny, ku ktorým patrí aj zmena klímy. Mesto Košice zapojením sa do významných medzinárodných iniciatív (Dohovor primátorov a starostov o klíme a energetike, Dohovor zelených miest a Misia EÚ 100 klimaticky neutrálnych a inteligentných miest a ďalších) uznalo závažnosť a potrebu riešenia tém spojených so životným prostredím a zmenou klímy.

Štruktúra **hospodárskych plôch v území UMR sa mení v prospech zastavanej plochy**. Úbytok poľnohospodárskej pôdy v meste Košice 2013 - 2019 bol na úrovni 0,7%, okrese Košice – okolie na úrovni 0,5%. Zároveň v rozpätí rokov 2013 – 2019 **došlo k úbytku zelene v meste na úrovni 7,8% a verejnej zelene na úrovni 14,4%**, pričom v súčasnosti je v meste väčší

podiel rozlohy súkromnej zelene ako verejnej. Tieto skutočnosti majú za následok nielen zhoršovanie podmienok pre biodiverzitu, ale priamo znižujú schopnosť územia adaptovať sa na zmenu klímy, ktorá má za následok prehrievanie územia. Veľkou výzvou sú aj nevyužívané a zanedbané plochy (brownfields).

V prípade vodných telies **problémom naďalej ostávajú zanedbávané a nevhodne upravované toky**, ktoré predstavujú nevyužitý potenciál pre podporu biodiverzity, ekologickej stability územia a ochladzovania klímy v území. Napr. približne 85 km (44 %) tokov v meste je upravených (v značnej miere betónovým typom opevnenia) a 11 km (5,6%) vodných tokov v meste je zatrubnených), Pokles hladín a prietokov v povrchových tokoch, hladín jazier, nádrží a podzemných vôd je dôsledkom meteorologického sucha, najmä nedostatku zrážok. Zadržiavanie dažďovej vody v území je riešené len individuálnymi iniciatívami (dažďové záhrady a pod.).

Z pohľadu hospodárenia s vodou bol v obciach UMR zaznamenaný **11,67% (2019) nárast spotreby pitnej vody**. V prípade mesta Košice došlo k poklesu o 2,51%.

Rovnako problémový na úrovni okresu Košice – okolie ostáva aj **nízky podiel napojenia obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť** (2021-52,3%), aj keď za posledné 3 roky je zaznamenaný nárast na úrovni 10% (2019 – 42,5%). V prípade pitnej vody bolo v roku 2021 **z verejného vodovodu** zásobovaných vodou 73,3% obyvateľov okresu Košice-okolie.

Mesto Košice a obce UMR Bočiar, Haniska a Veľká Ida patria v rámci SR k územiám **s najvyššou koncentráciou základných znečisťujúcich látok v ovzduší** (tuhé častice PM₁₀; PM_{2,5}; NO_x, SO₂, CO). Aj keď z dlhodobého hľadiska nastalo na území výrazne zlepšenie ovplyvnené najmä investíciami najväčších priemyselných znečisťovateľov, pretrvávajúcim **problémom sú koncentrácie tuhých látok v ovzduší**. Táto skutočnosť sa prejavuje najmä prekračovaním povoleného počtu dní s prekročením limitnej hodnoty pre 24-hodinovú koncentráciu tuhých častíc PM₁₀., ktoré sú popri priemysle produkované dopravou a domácnosťami (z lokálnych kúrenísk).

Hlavným zdrojom hluku v území UMR je cestná a koľajová doprava (električková doprava v meste, vlaky). **Zvýšenej hlukovej záťaži sú vystavené časti územia, ktoré disponujú väčšími zbernými komunikáciami a rýchlostnými cestami**, ktoré sú v blízkosti rezidenčných oblastí. Podľa dostupných údajov z hlukovej mapy Košickej aglomerácie (územie mesta) z roku 2021 je z dopravy po pozemných komunikáciách dennej hlukovej záťaži nad 55 dB vystavených 15,9 % obyvateľov a nočnej hlukovej záťaži nad 50 dB 10,2 % obyvateľov aglomerácie.

Produkcia komunálneho odpadu v porovnaní posledných rokov rastie. V roku 2021 bolo v meste vyprodukovaných na 1 obyvateľa 421 kg komunálnych odpadov (r. 2016 – 371,34 kg), z čoho zmesový odpad tvoril 211,3 kg. Miera triedenia odpadov bola v roku 2021 na úrovni 24,64%, čo znamená, **že je triedená len 1/4 odpadov** v meste. V prípade okresu Košice-okolie sa produkcia zmesového odpadu mierne zvýšila o 1,4% (2019 – 2021). Avšak produkcia komunálnych odpadov celkom sa v období 2019 – 2021 zvýšila až o 37%.

K najväčším producentom emisií CO₂ na území mesta patrí priemysel (48% podiel, 432 tis. ton, r.2020), **budovy** (40%, 364 tis. ton, r.2020) a **doprava** (12%, 109 tis. ton, r.2020). Uvedené

emisie vznikajú zo spotreby energií, kde až 44% energii spotrebujú budovy a 13% doprava). V prípade budov vo vlastníctve mesta (192 budov) najväčší podiel predstavujú budovy škôl a školských zariadení (113), ktoré vykazujú vysokú mernú spotrebu (v priemere sú zaradené v energetickej triede „D“) spôsobenú jednak spôsobom užívania týchto budov, ale aj nedostatočnou realizáciou racionalizačných opatrení na týchto budovách. Z celkového počtu 113 škôl je 94 budov bez zateplenia obvodového plášťa budovy a 97 budov bez hydraulického vyregulovania vykurovacej sústavy.

Nevyužitým potenciálom v oblasti energetiky zostávajú obnoviteľné zdroje energie a to najmä geotermálna energia z geotermálnych ložísk v Košickej kotline a to predovšetkým v lokalite Ďurkov.

Zmena klímy sa prejavuje v území **oteplňovaním** (nárast teplotného maxima -teplotný extrém 38,5°C, zvýšený počet tropických dní – priemerne o 9,7 dňa a tropických nocí – priemerne o 1,5 dňa, **povrchovými záplavami** a **dlhými obdobiami sucha**.

Mobilita a dopravná infraštruktúra

Kľúčové zistenia:

- Potreba riešiť mobilitu v území UMR pre viac ako 300 tisíc obyvateľov (do mesta dochádza denne za prácou, školou a službami viac ako 55 tisíc obyvateľov z okolia a vplyvom zvyšujúcej sa suburbanizácie sa tento počet bude ešte zvyšovať)
- Kontinuálny rast individuálnej automobilovej dopravy na úkor udržateľných druhov mobility (verejná osobná doprava, cyklistická a pešia doprava)
- Nedostatočná prevádzková efektivita a udržateľnosť mestskej hromadnej dopravy
- Potreba obnovy a ekologizácie vozového parku pre verejnú osobnú dopravu a s tým súvisiacej infraštruktúry
- Nevyhovujúci stav existujúcej dopravnej infraštruktúry pre verejnú osobnú dopravu
- Nevyhovujúci stav pozemných komunikácií a mostov

Prieskumy delby dopravnej práce z roku 2010 a 2015 a využívanie dopravných prostriedkov cestujúcimi indikujú, **že mobilita sa rozvíja v prospech individuálnej automobilovej dopravy**, ktorá je často krát uprednostňovaná pred riešeniami v prospech udržateľných foriem mobility (pešej, cyklistickej a verejnej hromadnej dopravy) a spôsobuje zahustenie dopravy v meste.

K základným dôvodom **nízkeho podielu pešej a cyklistickej dopravy** na celkovej doprave sú najmä **nesúvislé siete**, chýbajúce hlavné radiály, chýbajúce prepojenia nielen v rámci mestských častí, ale aj mestských častí navzájom a prepojenie s centrom. V prípade cyklistických komunikácií chýba prepojenie centra mesta s extravilánom a obcami UMR a to aj v rozsahu hlavných dopravných osí ako napr. EuroVelo 11 (prepojenie UMR sever-juh). Problémom sú aj

konflikty medzi chodcami a cyklistami a v poslednej dobe aj s užívateľmi kolobežiek, ktorí využívajú infraštruktúru pre chodcov.

Stagnuje počet cestujúcich v MHD a prímestskej doprave. Každoročne **narastá počet registrovaných súkromných osobných áut** (v Košiciach 2%, na úrovni obcí funkčnej oblasti 4,5%).

Príspevok mesta na krytie strát MHD v Košiciach kontinuálne rastie, 2016/2021 o 36,6 %. Nevyhnutným predpokladom na zvýšenie efektivity a riadenie mestskej hromadnej dopravy je **spracovanie nového Plánu dopravnej obslužnosti pre mesto Košice** (súčasný plán je z roku 2009.), **zavádzanie preferenčných systémov** pre verejnú osobnú dopravu, **vrátane smart technológií** na riadenie, zber a vyhodnocovanie dát z dopravy.

Integrácia mestskej hromadnej dopravy a prímestskej dopravy je ešte stále vo fáze príprav. Z pohľadu zavedenia integrovaného dopravného systému bude potrebné doriešiť nielen zjednotenie taríf, ale aj dopravné modely, dopravnú infraštruktúru (prestupné uzly a terminály), vyhodnocovanie pohybu cestujúcich a navrhnuť riešenia, ktoré budú motivovať obyvateľov využívať verejnú hromadnú dopravu a to z pohľadu času a komfortu infraštruktúry ako zastávky, informačné tabule a pod. a prístupu ku službám (predaj lístkov, zisťovanie informácií a pod.)

Dopravná sieť pravidelnej verejnej dopravy vykonávanej DPMK, a. s. k 31. 12. 2021 predstavovala 193,5 km. **Vozový park MHD si vyžaduje kontinuálnu obnovu a to aj v súvislosti s požiadavkami EÚ na ekologizáciu autobusovej dopravy.** V roku 2021 bol tvorený 213 autobusmi (z tohto 23 elektrobusov), ktorých skutočný priemerný vek od zaradenia do prevádzky je 9,24 roka; 4 trolejbusmi, ktorých skutočný priemerný vek je viac ako 25,26 rokov a 98 električkami, ktorých skutočný priemerný vek od zaradenia do prevádzky je 21,55 rokov⁶. Problémom sú aj odstavné plochy pre vozidlá MHD, infraštruktúra na údržbu, nabíjacia infraštruktúra a chýbajúce zázemia pre vodičov.

V predchádzajúcom období bolo zmodernizovaných 16,65 km z celkom 33,7 km električkových tratí. Z dôvodu efektívnosti, bezpečnosti a zníženiu nepriaznivých vplyvov na obyvateľov (hluk) je **potrebné zrealizovať aj modernizáciu zostávajúcich tratí.** Príležitosťou je aj využitie existujúcej elektrickej siete, ktorá po obnove môže slúžiť pre napájanie elektrických cestných vozidiel.

Problémom naďalej zostáva nevyhovujúci stav pozemných komunikácií a mostov (v správe mesta a obcí UMR) a to aj napriek neustále prebiehajúcim opravám menších a aj väčších rozmerov (rekonštrukcia Slaneckej cesty a ďalšie) a nedotiahnuté riešenia pre lepšiu organizáciu dopravy v problémových uzloch (Kostolianska cesta – prebudovanie križovatky, dostatočné prepojenie Sídlička Ťahanovce s centrom mesta a ďalšie). Táto skutočnosť má za následok preťaženie cestnej siete v meste ako je to napr. v prípade cesty II/547, kde je nevyhnutné doriešiť nevyhovujúci stav mosta č.5850 s dennou intenzitou na úrovni 29 tis. vozidiel, cesty II/552 Ukrajinská s dennou intenzitou 13 tis. vozidiel, úpravu Kavečianskej cesty a ďalšie. V nevyhovujúcom stave sa nachádzajú aj mnohé miestne komunikácie a mostné objekty v meste

⁶ https://www.dpmk.sk/sites/default/files/images/stories/vyrocné-spravy/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%A1%20spr%C3%A1va_2021.pdf

a v obciach, ako napr. most ponad Torysu v obci Košická Polianka a chýbajúce miestne komunikácie.

Dopravné správanie obyvateľov sa začalo meniť aj so zavedením zdieľaných bicyklov, elektrických kolobežiek a skútrov, ktorých sieť sa v súčasnosti rozširuje aj do územia mestskej funkčnej oblasti. Ich využívanie je však limitované nedostatočnou dopravnou infraštruktúrou a dopravnými obmedzeniami.

V prípade parkovania je v meste pretrvávajúcim problémom parkovanie v nárazníkových zónach s regulovaným parkovaním a na okrajových sídliskách.

Vývoj počtu dopravných nehôd má klesajúci trend. V roku 2020 bol v meste Košice v prípade dopravných nehôd - zrážok evidovaný 10% podiel cyklistov na týchto zrážkach.

Sociálne služby

Kľúčové zistenia:

- Pobytové sociálne služby určené pre seniorov a osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, s výnimkou zariadení opatrovateľskej služby sú poskytované v zariadeniach s vysokou kapacitou (aj viac ako 100), čo nezodpovedá súčasným požiadavkám a trendom
- Absentujú pobytové sociálne služby rodinného typu, dostupné sociálne služby priamo v komunitách, podporné sociálne služby napr. požičiavanie pomôcok, pracovne a pod.
- Najvyužívanejšou sociálnou službou je opatrovateľská služba, po ktorej sa dopyt každoročne zvyšuje
- Kapacity v útulkoch a nocľahárňach sú nepostačujúce
- Výdavky mesta Košice na zabezpečenie sociálnych služieb síce každoročne narastajú, ale súčasne narastá aj dopyt po sociálnych službách.
- Nízka rozvinutosť sociálneho bývania a nedostatok bytov na sociálne bývanie

V súčasnej dobe je na území mesta Košice široké spektrum poskytovateľov sociálnych služieb. Podľa cieľovej skupiny, ktorej sú služby poskytované, ide predovšetkým o sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, sociálne služby krízovej intervencie a sociálne služby na podporu rodiny s deťmi. V porovnaní s mestom Košice je v obciach UMR sieť sociálnych služieb menšia, pričom sa v prevažnej miere služby orientujú na pomoc seniorom, najmä formou opatrovateľskej služby a vylúčeným komunitám v existujúcich komunitných centrách.

So starnutím obyvateľov stúpol v ostatných rokoch dopyt po sociálnych službách.

V terénnych sociálnych službách sa zvyšuje najmä dopyt po opatrovateľskej službe, ktorá je u verejných poskytovateľov poskytovaná len štyrmi mestskými časťami, v obciach mestskej oblasti je sieť opatrovateľskej služby málo rozvinutá. Opatrovateľskú službu malo v roku 2020

zaregistrovanú 16 obcí UMR. V meste absentujú pobytové sociálne služby rodinného typu, dostupné sociálne služby priamo v komunitách, podporné sociálne služby napr. požičiavanie pomôcok, pracovne a pod.

Mestská oblasť stále vykazuje **nízkú rozvinutosť sociálneho bývania, samospráva nemá postačujúci počet sociálnych bytov**, ich kvalita je nedostatočná, umiestnenie bytov je zväčša vo vylúčených a segregovaných lokalitách, neexistuje dostatok podporných služieb s cieľom udržania bývania a úplne absentuje bývanie s podporou. Mesto nemá dostatok nájomných bytov, ani bytov na sociálne bývanie, súčasná kapacita sociálneho bývania v meste je len cca 1 200 bytov (dostupnosť nájomných a sociálnych nájomných bytov je na Slovensku 1,6%, v EU je to 10%). Ku koncu roku 2020 boli na sociálnych bytoch vo vlastníctve mesta evidované nedoplatky vo výške 9,3 mil. € vrátane nevymožiteľných, teda tých, ku ktorým správca tvoril opravné položky z dôvodu ich nevymožiteľnosti.

Mesto Košice rozvíja **ako prvé na Slovensku úspešný koncept „Housing first“**. V spolupráci s nadáciou DEDO bolo prostredníctvom tohto konceptu v roku 2021 ubytovaných už 17 rodín v bytoch vo vlastníctve mesta alebo iných bytoch v nájme nadácie. Objekty využívané na pobytové služby krízovej intervencie nie sú vo vhodnom stave, hrozí ich zatvorenie.

Na území mesta sa nachádza 12 nelegálnych osídlení, v ktorých na konci roku 2020 žilo 184 rodín, t.j. 988 osôb, z toho 550 detí do 15 rokov. Ďalších 14 osídlení je v okolitých obciach UMR. Analytické dáta Úradu práce ukázali, že v mestskej oblasti sa za posledných päť rokov **zhoršuje stav rodiny**, počet prípadov nutnosti ustanovenia kolízneho opatrovníka bol v roku 2020 vo viac ako 12% zo všetkých detí vo veku 0-14 rokov.

V roku 2020 pôsobilo na území UMR celkom 7 komunitných centier (5 zriaďovaných mestom a mestskými časťami, 2 zriaďované obcami). Ich počet v porovnaní s rokom 2015 klesol, kedy pôsobilo na území mesta Košice celkom 9 centier, z toho tri boli prevádzkované neverejnými poskytovateľmi. V dôsledku nedoriešeného a administratívne náročného financovania v súčasnej dobe už poskytuje na území mesta Košice služby v komunitnom centre iba jeden neverejný poskytovateľ. **Ubúdanie počtu komunitných centier predstavuje negatívny trend**, ktorý sa odráža na kvalite a efektívnosti sociálnej práce najmä v nelegálnych osídleniach.

Súčasťou krízovej intervencie je terénna sociálna práca vykonávaná kvalifikovanými sociálnymi pracovníkmi. **Kapacity terénnych pracovníkov sú dlhodobo nepostačujúce**, keď v meste a mestských častiach aktuálne pôsobí 13 terénnych pracovníkov a 12 pracovníkov v komunitných centrách.

Pobytové sociálne služby pre občanov bez domova v nocľahárni, útulku, resp. v **zariadení núdzového bývania** mesto zabezpečuje prostredníctvom svojej príspevkovej organizácie mesta, ale aj v spolupráci s neverejnými poskytovateľmi, a to Arcidiecézna charita, Oáza - nádej pre nový život n.o. a DORKA n.o. Hlavným problémom je absencia pobytových služieb krízovej intervencie priamo v lokalitách s vysokým podielom obyvateľov rómskej národnostnej menšiny. **Nepostačujúce sú aj kapacity pobytových sociálnych služieb krízovej intervencie pre rodiny s deťmi.**

Nízka efektivita práce s verejnosťou má za následok pretrvávajúce predsudky a nesúhlas verejnosti s výstavbou nových pobytových služieb krízovej intervencie a sociálnych bytov v blízkosti obytných sídel, čo sťažuje a oddaľuje možné riešenia.

Ako dôsledok zvyšujúceho sa dopytu po sociálnych službách **stúpili výdavky mesta na zabezpečenie sociálnych služieb a sociálnej pomoci** (spolu verejní a neverejní poskytovatelia) v porovnaní 2021 oproti roku 2013 o viac ako 177 % (2,081 mil. € v 2013, 5,762 mil. € v 2021). Nárast príspevku MPSVaR SR v porovnaní rokov 2013 (0,933 mil. €) a 2021 (1,713 mil. €) bol na úrovni 84 %.

Výdavky mesta na zabezpečenie opatrovateľskej služby poskytovanej mestskými časťami stúpili z roku 2013 (0,746 mil. eur) do roku 2021 (1,518 mil. €) o viac ako 100% a príspevok mesta siedmim neverejným poskytovateľom stúpol z roku 2013 (0,5 mil. €) do roku 2021 (1,585 mil. €) takmer o 200%.

Zdravotná starostlivosť

Kľúčové zistenia:

- oblasť Košíc zaostáva v prevencii
- nedostatok ošetrovateľskej starostlivosti a služieb následnej starostlivosti

Hoci v podmienkach Slovenskej republiky nesie hlavnú zodpovednosť za riešenie problémov ministerstvo zdravotníctva, ktoré určuje štátnu zdravotnú politiku a finančné nástroje majú v rukách najmä zdravotné poisťovne, priestor na pôsobenie v oblasti zdravia a zdravotnej starostlivosti má aj samospráva. Štúdie dokazujú, že na stave zdravia obyvateľov sa systém zdravotnej starostlivosti podieľa len približne 20%. Zvyšok tvoria sociálne determinanty zdravia, teda správanie obyvateľov, socio-ekonomické faktory a vplyvy životného prostredia.

V Košiciach, podobne ako na území celého Slovenska, dominujú príčinám úmrtí kardiovaskulárne a onkologické ochorenia, pričom v oblasti Košíc, úmrtia na nádorové ochorenia od roku 2015 stúpali – na rozdiel od priemeru Slovenska. **Opačne oproti celoslovenskému trendu tiež stúpajú úmrtia na choroby dýchacej sústavy a najmä v Košiciach výrazne stúpili úmrtia na ochorenia tráviacej sústavy.** V porovnaní s priemerom Slovenska v Košiciach umiera o 43% viac ľudí na infekčné a parazitárne choroby a približne tretinová odchýlka je v meste Košice a okrese Košice – okolie aj pri endokrinných, nutričných a metabolických príčinách úmrtí. Pre Košice – okolie je špecifická vyššia miera úmrtnosti na vonkajšie príčiny chorobnosti.

Z hľadiska využívania zdravotnej starostlivosti sa ukázalo, že napriek lepšiemu pokrytiu poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, **oblasť Košíc zaostáva v prevencii.** Pozornosť si zaslúži takmer o polovicu nižšia účasť na preventívnych prehliadkach u gastroenterológa, ktoré sú súčasťou prevencie nad 50 rokov. O takmer 10% oproti priemeru SR zaostávajú okresy Košice a Košice – okolie aj v preventívnych urologických vyšetreniach mužov nad 50 rokov. Takmer o päťnásobne horšie výsledky dosahujú Košice a Košice-okolie v počte preventívnych gynekologických prehliadok. V okrese Košice – okolie údaje naznačujú aj problém nedostatočnej prevencie novorodencov do 1 roka.

Z hľadiska siete poskytovateľov sú Košice schopné prilákať, v porovnaní s ostatnými časťami Slovenska, dostatok lekárov. Problém sa prejavuje najmä v okolitých obciach, kde poskytovatelia sídlia, prípadne ich navštevujú, v nižšej miere než by bolo žiaduce. Zaostáva najmä sieť gynekológov ale aj všeobecných lekárov. **Významne cítiť nedostatok ošetrovateľskej starostlivosti a služieb následnej starostlivosti, ktorý sa bude so starnutím populácie prehlbovať.**

Zo zisťovania na meste a v obciach vyplynulo, že samosprávy v oblasti zdravia nevnímajú kompetenciu. Skôr túto agendu vidia na VÚC či ministerstve zdravotníctva. Z analýzy vyplynulo, že **chýba aj základné systematické mapovanie stavu, spolupráca s miestnymi úradmi verejného zdravotníctva či programy podpory prevencie.** Nedá sa s určitosťou povedať, či je to dôsledok tradičného chápania rozdelenia právomocí, nedostatku finančných zdrojov, alebo len absencie cieľov a ambícií samospráv v tejto oblasti.

Vzdelávanie

Kľúčové zistenia:

- vysoký modernizačný dlh na školách a školských zariadeniach
- vyšší počet žiakov v triedach ZŠ v meste oproti slovenskému priemeru
- skoro 1/5 žiakov košických škôl dochádza z okolia

Na 73 základných školách na území UMR študovalo v septembri 2022 viac ako 24 tis. žiakov (na 1.-4. ročník viac ako 11 800 žiakov, 5.-9. ročník viac ako 12 418 žiakov). Samosprávy sú zriaďovateľom 56 škôl (z toho 22 obcami UMR), v ostatných prípadoch je to cirkev, vyšší územný celok a ďalšie právnické osoby. Až 70% žiakov navštevuje základné školy v meste Košice. V prípade škôl, kde je zriaďovateľom priamo Mesto Košice (34), až **17,2% žiakov má trvalý pobyt mimo mesto Košice.** Košice sú najväčším zriaďovateľom škôl a školských zariadení na Slovensku. V pôsobnosti mesta je 244 škôl a školských zariadení.

V 24 základných školách na území mesta Košice bol nárast počtu žiakov medzi rokmi 2016 – 2020 vyšší ako celomestský priemer (4,6%), najvyšší nárast počtu žiakov zaznamenali v ZŠ Hroncova 23 (+ 87% žiakov), (S)ZŠ Palackého 14 (+ 65% žiakov), ZŠ Užhorodská 39 (+ 61% žiakov) a v (S)ZŠ Starozagorská 8 (+ 58% žiakov). Zriaďovateľom takmer polovice základných škôl (46%), ktoré v danom období zaznamenali nárast počtu žiakov vyšší ako celomestský priemer, je cirkev, prípadne súkromná osoba/neštátna organizácia.

Školy v dôsledku zmien v počte žiakov volili rôzne stratégie. Niekde sa počet žiakov v triedach zvyšoval, inde znižoval a to tak v prípade, ak školám počty žiakov klesali, ako aj v prípade, ak počty žiakov v daných školách stúpali.

Počet žiakov na triedy je v košických školách vysoký, najmä v školách v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Košice, napr. v prvom ročníku 21 žiakov na triedu, oproti celoslovenskému priemeru 17,6 žiakov na triedu.

Z celoslovenských údajov, ako aj z medzinárodných porovnaní vyplýva, že stupeň dosiahnutého vzdelania má značný vplyv na to, či sa neskôr mladí ľudia budú vedieť zapojiť na trh práce, preto

je dôležité venovať tomuto poznaniu pozornosť. Už absolvovanie 3-ročných stredoškolských odborov totiž znamená niekoľkonásobne vyššiu šancu získať stabilnejšiu prácu.

V porovnaní so SR benchmarkom mali školy v Košiciach počas sledovaného obdobia vyšší podiel žiakov, ktorí skončili v nižšom ako 9. ročníku a nepokračovali v ďalšom štúdiu na strednej škole (6,1%, resp. 5,5% vs. 4,2%). Ide teda o žiakov, o ktorých sa dá s určitou pravdepodobnosťou povedať, že počas povinnej školskej dochádzky nezískali ISCED 2, t.j. nemajú ukončené ani základné vzdelanie.

Dve tretiny žiakov v školách zriadených mestom Košice (65,5%), ktorí základnú školu ukončili v nižšom ako 9. ročníku a následne nepokračovali v štúdiu na strednej škole, navštevovali dve základné školy – ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1 (55,5% zo všetkých žiakov, ktorí ukončili ZŠ v nižšom ako 9. ročníku bez pokračovania v štúdiu na SŠ) a ZŠ Mládežnícka 3 (10% zo všetkých žiakov, ktorí ukončili ZŠ v nižšom ako 9. ročníku bez pokračovania v štúdiu na SŠ).

V absolútnych číslach tak za obdobie rokov 2016/2017 – 2019/2020 opustilo základné školy bez získania základného vzdelania minimálne 422 (školy zriadené mestom), resp. 440 žiakov (všetky školy v Košiciach). Ako nepriamy indikátor vyčleňovania a segregácie môže slúžiť zaradenie žiaka do špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb z dôvodu, že do školy prichádza zo sociálne znevýhodneného prostredia ("SZP"). **Podiel žiakov zo SZP + pomoc v hmotnej núdzi (PHN) v roku 2019 v jednotlivých školách zriaďovaných mestom a aj v školách v meste Košice bol za sledované obdobie nižší v porovnaní so SR benchmarkom (6,2%, resp. 6,3% vs. 10,6%).**

Žiaci zo SZP sú v Košiciach výrazne koncentrovaní do niekoľkých škôl - až 95% zo všetkých žiakov zo SZP, ktorí navštevujú školy zriadené mestom Košice, chodia do jednej z troch škôl – ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, ZŠ Mládežnícka 3 a ZŠ Ulica slobody 1. Najvyšší podiel zo všetkých žiakov zo SZP, ktorí navštevujú školy zriadené mestom, chodí do školy v mestskej časti Luník IX (viac ako ¾ všetkých žiakov zo SZP v meste).

Do škôl v meste Košice nastúpil za sledované roky, v porovnaní so SR benchmarkom, do prvého ročníka vyšší podiel žiakov, ktorí sa pred nástupom do školy zúčastnili vzdelávania v materskej škole (89,6%, resp. 90,1% vs. 83,9% žiakov v 1. ročníku). Pre úspešné absolvovanie základnej školy je pripravenosť v prvom ročníku kľúčovým faktorom.

Kvalita školskej infraštruktúry najmä v meste Košice vykazuje **značný modernizačný dlh**. Aj napriek navyšujúcemu sa rozpočtu na opravy a investície do školských budov (6 mil. € v roku 2021), investíciám do modernizácie odborných učební (2018-2022 zmodernizované vybrané učebne na 22 školách), zlepšeniu technického stavu budov (výmeny okien, regulácie vykurovacích sústav na vykurovanie, rekonštrukcie jedální, vestibulov, sociálnych zariadení, strešných plášťov, a pod.) zostáva problémom **vysoká energetická náročnosť** týchto budov (energetická trieda D). problém aj naďalej zostáva stav telocviční a školských športovísk.

Kultúra

Kľúčové zistenia:

- nárast počtu subjektov, ktoré pôsobia v kultúre a kreatívnom priemysle

- nárast počtu podujatí
- financovanie rozvojových projektov je ponechané na vlastný fundraising
- udržanie talentu v meste

Investície do infraštruktúry a do rozvoja potenciálu kultúry a kreatívnych odvetví v meste priniesli **nárast počtu subjektov, ktoré v kultúre** v roku 2020 pôsobia (126 v roku 2013 a 170 v roku 2020). **Narástol aj počet podujatí** 3 650 v roku 2013 na 11 875 v roku 2020, počet subjektov v kreatívnom priemysle 1 810 v roku 2013 a 2501 v roku 2020 a počet zamestnaných osôb zhruba 5 500 v roku 2018 (5% nárast oproti roku 2014). **Vyšší je aj počet návštevníkov mesta** 151 657 (2013) a 200 277 (2018) a počet prenocovaní v Košiciach, ktorý sa zvýšil z 285 736 (2013) na 417 209 (2018).

Pri porovnaní počtu podujatí a počtu návštevníkov (911 000 v roku 2013 a 748 670 v roku 2020) je vidieť veľký potenciál rozvoja práce s divákmi. Začiatkom kvalitného vzťahu medzi kultúrnou inštitúciou a návštevníkom je dostatok informácií o štruktúre návštevnosti a o forme kultúrnej participácie. Tieto informácie kultúrne inštitúcie začínajú systematicky zbierať. Od roku 2016 do roku 2019 nebol vedený žiadny plošný prieskum publika v Košiciach. V roku 2020 bol realizovaný telefonický prieskum, ale jeho výsledky mohla skresliť situácia spôsobená pandémiou COVID-19.

V Košiciach je priestor pre vznik nových subjektov v kreatívnych odvetviach, koncentrácia talentu na umeleckých vysokých a stredných školách sa však neuplatňuje v praxi a stále množstvo ľudí odchádza do zahraničia, prípadne do iných miest. Rozpočty zriaďovaných kultúrnych inštitúcií sú do veľkej miery viazané na prevádzku a **financovanie rozvojových projektov je ponechané na vlastný fundraising** na Fonde na podporu umenia, Audiovizuálny fond a iné zdroje. Rozpočty nezriaďovaných inštitúcií sa na základe dostupnosti grantových financií viažu na produkciu podujatí a neumožňujú financovanie prevádzkových nákladov, čo vedie **k prílišnému nárastu počtu podujatí na úkor kvality** a vyčerpania kultúrnych operátorov.

Mestský rozpočet v oblasti kultúry stále nedosahuje odporúčanú hodnotu 3%, ktorá bola určená ako cieľ v kultúrnej stratégii z roku 2014. Suma, ktorú každoročne mesto vyhradí na grantovú schému sa mení podľa rozhodnutia zastupiteľstva. Rozhodnutia však nie sú založené na strategických prioritách, či dátových podkladoch. **Mestská grantová schéma podporuje rozvoj neformálnych nezávislých operátorov nízkou sumou**, a práve rozvoj týchto jednotlivcov môže byť zásadný pre životaschopnosť kultúrnej scény. Grantová schéma by však mala sledovať dopady – počty vzniknutých podujatí a ich počty návštevníkov, prípadne stimulovať vzdelávanie žiadateľov v oblasti kultúrneho manažmentu, rozvoja publika atď.

Prioritou v starostlivosti o mestskú kultúrnu scénu by mal byť rozvoj ľudí a udržanie talentu v meste. V súčasnej situácii má kultúrne prostredie neistotu z nestabilných príjmov, či viacnásobných rolí, ktoré ľudia v kultúrnych prevádzkach musia zastávať. Investície do vzdelávania pri neudržateľných pracovných a životných podmienkach sú následne neadekvátne. **Mesto by preto malo nadviazať vzťah s univerzitami, so zástupcami kultúrnych inštitúcií, zriaďovateľmi kultúrnych inštitúcií** a donormi s cieľom nájsť formy, ktoré by zlepšili podmienky fungovania kultúrnych a kreatívnych pracovníkov.

Šport

Kľúčové zistenia:

- základných škôl so športovými triedami, ako aj športových tried v Košickom kraji ubúda
- pomerne výrazné rozdiely v športovo-volnočasovej infraštruktúre a vybavenosti obcí

Na Slovensku sa venuje pohybovej aktivite pravidelne len 13% obyvateľov vo veku 18-64.

Rozvoj športu je podporovaný z úrovne mesta a obcí najmä prostredníctvom dotácií. Možno konštatovať, že mesto Košice z Fondu mládežníckeho športu v oblasti individuálnych športov dotuje nadpriemerne športy ako zápasenie, vodné lyžovanie, tenis, taekwondo, plávanie, kolieskové korčuľovanie, kickbox, karate, cyklistika beh, bedminton a atletika. Pri kolektívnych športoch mesto Košice podporuje najviac z Fondu mládežníckeho športu volejbal, vodné pólo, hokej, futbal, florbal a basketbal. Z fondu športových aktivít, ktorými mesto podporuje konkrétne športové podujatia, mesto Košice v najvýraznejšej miere podporuje zápasenie, vzpieranie a silové športy, vodné lyžovanie, triatlon, cyklistiku, horskú cyklistiku, beh a atletiku. Pri kolektívnych športoch mesto Košice najviac prispieva na školskú športovú ligu, športový tanec, vodné pólo, rugby a hokej. Pri dotáciách na klubové súťaže mesto Košice rozdeľuje dotáciu rovnomerne medzi jednotlivé športy, najmä medzi hokej a basketbal. V priebehu sledovaného obdobia boli z úrovne mesta najmenej podporené aikido, bejzbal, box, dráhový golf, fitness, frisbee, jazdectvo, judo, jumping, lyžovanie, športovú strelbu, športové lezenie, športový šerm, streetball a vodné športy.

Pri športových a pohybových aktivitách mládeže boli identifikované pomerne výrazné rozdiely v preferenciách športov u žien a mužov, resp. študentiek a študentov. **Základných škôl so športovými triedami, ako aj športových tried v Košickom kraji ubúda**, stredné školy so športovým zameraním úplne vymizli. **V športových strediskách pri školách ubudol počet členov počas sledovaného obdobia o jednu tretinu**, pričom chlapcov ubúda a dievčat pribúda. **V centrách voľného času so športovým zameraním počet mládeže stagnuje**. Existujú pomerne výrazné disparity vo vzťahu počtu obyvateľov k počtu podujatí príležitostnej záujmovej činnosti centier voľného času so športovým zameraním, kde sme identifikovali ako poddimenzované okresy okres Košice - okolie a okres Košice IV. Pri počte útvarov centier voľného času so športovým zameraním k počtu obyvateľov sú výrazne poddimenzované okresy Košice III, Košice - okolie a Košice IV. Najlepšie vybavenými okresmi čo sa týka počtu útvarov centier voľného času k počtu obyvateľov sú okresy Košice II a Košice I. Mesto Košice v súčasnosti pripravuje a realizuje investície do zlepšenia stavu športovej infraštruktúry v meste (Košická futbalová aréna, Angels aréna, mestské plavárne a ďalšie). Pre plánovaný rozvoj športu v meste je potrebné **zadefinovať ucelenú koncepciu rozvoja športu na meste**, ktorá v súčasnosti chýba.

Záverom ohľadom stavu športovo-volnočasovej infraštruktúry v obciach mestskej funkčnej oblasti sú pomerne nesúrodé. Na jednej strane sú obce, ktoré prehlasujú svoju dobrú vybavenosť v oblasti športovo-volnočasovej infraštruktúry, na druhej strane nachádzame obce, ktoré deklarujú mizivú športovo-volnočasovú vybavenosť. Medzi dobre vybavené obce možno na základe analýzy a najmä odpovedí starostov obcí zaradiť Malú Idu, Ždaňu, Zlatú Idku, Družstevnú pri Hornáde a Valaliky. Za najhoršie vybavené obce možno považovať Milhost', Sokol', Bočiar, Trebejov, Belžu a Nižnú Myšľu. Obyvatelia obcí majú v prípade voľnočasových aktivít na výber najmä turistiku,

florbal, volejbal, basketbal, futbal, kolieskové korčuľovanie, tenis a posilňovanie. Obce najčastejšie disponujú futbalovými, multifunkčnými a detskými ihriskami. **Športovo-volnočasová infraštruktúra v dotknutých obciach má svoje rezervy a existujú pomerne výrazné rozdiely v športovo-volnočasovej infraštruktúre a vybavenosti obcí.** Chýbajú najmä multifunkčné haly, cyklochodníky a ihriská pre pohybové aktivity detí a mládeže.

Bezpečnosť

Kľúčové zistenia:

- najväčšie obavy majú obyvatelia z majetkovej trestnej činnosti (krádeží), z ľudí pod vplyvom alkoholu a sociálne slabých spoluobčanov

Analýzou vnímania pocitu bezpečia realizovanej VŠBM V Košiciach v roku 2018 bolo zistené, že obyvatelia majú **najväčšie obavy z majetkovej trestnej činnosti (krádeží) – 10,47%, z ľudí pod vplyvom alkoholu – 10,28% a sociálne slabých spoluobčanov – 9,81%.** Zároveň podľa respondentov prieskumu, by sa **prevencia kriminality mala zaoberať hlavne vandalizmom, krádežami, problémom s drogami a alkoholom, nočným pokojom, neporiadkom a hlukom na uliciach.** V prípade práce verejných inštitúcií v oblasti bezpečnosti by obyvatelia privítali dôsledné a nezaujaté kontroly osôb, majetku a pod.(20,18%), viac kontrol v doprave (17,53%), zvýšenie informovanosti o práci polícií (17%) a poradenstvo pri problémoch (15,33%). Viac ako 50% respondentov si myslí, že realizáciou kamerového systému by sa mohla zvýšiť bezpečnosť v meste Košice.

Medzi **riziká** identifikované Mestskou políciou Košice patrí z dlhodobého hľadiska tzv. „**nočná kriminalita**“ v okolí nočných podnikov, diskoték, veľký počet ľudí závislých na sociálnych dávkach, obťažovanie občanov osobami bez domova, nízka finančná gramotnosť v marginalizovaných rómskych komunitách, drogová trestná činnosť, krádeže a iné. Pre rozvoj bezpečnosti je preto odporúčané **zvýšiť počty príslušníkov** mestskej polície v priamom výkone služby, zriadiť v meste azylový dom a centrum pre ľudí bez prístrešia, zriadiť v meste protialkoholickú záchytnú stanicu, **realizovať preventívne i represívne opatrenia v oblasti kriminality**, rozvíjať spoluprácu so subjektmi zameranými na bezpečnosť, skvalitňovať mapovanie kriminality a **zvýšiť informovanosť, rozširovať integrovaný bezpečnostný systém, kamerový systém a zvyšovať fyzickú bezpečnosť primeraným osvetlením.**

Vznik mimoriadnych udalostí spôsobených prírodnými silami sa nedá ovplyvniť, ale môžu sa prijať preventívne opatrenia, a **pripraviť podmienky na obmedzenie ich účinkov** a na **rýchlu a účinnú lokalizáciu** a likvidáciu ich následkov. Účinnosť týchto opatrení je možno dosiahnuť **len úzkou spoluprácou štátnej správy, samosprávy a zlepšením prípravy obyvateľstva na civilnú ochranu.**

Ekonomická oblasť

Kľúčové zistenia:

- Z ekonomického pohľadu rastie sektor služieb a znalostí

- Miera nezamestnanosti sa v Košickom kraji pohybuje na vyšších hodnotách v porovnaní s ostatnými regiónmi západného Slovenska
- Inovačný potenciál Košíc a Košického kraja je výrazný aj pre prítomnosť silného akademického a výskumného prostredia
- Potenciál na rozvoj cestovného ruchu prostredníctvom kultúry a prírody

Košice v posledných desaťročiach prešli významným ekonomickým rozvojom, ktorý prispel ku celkovému rastu životnej úrovne obyvateľstva, ale odrazil sa aj na transformácii podnikateľského prostredia a aj samotnej infraštruktúre mesta Košice. V Košickom kraji je dominantný energetický priemysel, ktorý zamestnáva najväčší počet obyvateľov, a je teda významným zamestnávateľom. Najvýznamnejším podnikom v Košiciach je stále U.S.Steel Košice, s.r.o avšak ktorý aj v dôsledku globálnych zmien na medzinárodných trhov znižuje počet zamestnancov (v roku 2018 zamestnával 11 938 zamestnancov). V súčasnosti pripravovaná investícia švédskeho koncernu Volvo vo Valalikoch by mala aj v rámci subdodávateľov vytvoriť odhadom 10 tis. pracovných miest.

Vývoj štyroch ekonomických sektorov v Košickom kraji v posledných desiatich rokoch kopíruje celosvetový vývoj. **To znamená, že rastie terciárny sektor (sektor služieb, do ktorého spadá aj odvetvie cestovného ruchu) a kvartérny sektor (sektor znalostí).** Do znalostného sektora patria najmä oblasti vedy a výskum, školstvo, zdravotníctvo.

Na úrovni Košického kraja primárny sektor v roku 2009 tvoril 3,13 % zamestnanosť, avšak v roku 2019 to už bolo 2,63 % . Takisto aj sekundárny sektor v roku 2009 tvoril 32,47 % zamestnanosť, avšak v roku 2019 táto hodnota poklesla na 27,34 % zamestnanosť v hospodárstve. Naopak v terciárnom a kvartérnom sektore je pozorovateľný rast v Košickom kraji. Terciárny sektor tvoril v roku 2009 34,5 % zamestnanosť a v roku 2019 tomu bolo 38,05 %. Kvartérny sektor tvoril v roku 2009 29,9 % zamestnanosť a v roku 2019 to bolo 31,95 % zamestnanosť. Viditeľný mierny pokles je v primárnom sektore (získavanie surovín) a zároveň najväčší pokles v sekundárnom sektore (spracovanie získaných surovín) .

Celkový počet podnikov v priebehu desiatich rokov v okresoch Košice I. – IV. zvyšoval, ide o nárast 6 634 podnikov. V okrese Košice – okolie sa počet podnikov dramaticky nezvýšil, ide o navýšenie 1 546 podnikov. **Vývoj počtu podnikov v Košiciach v priebehu 10 rokov preukázal ich nárast v oblastiach odborných vedeckých a technických činností, administratívnych a podporných činností, v stavebníctve, v oblasti nehnuteľností a v oblasti informácií a komunikácií.** V okrese Košice – okolie sa v priebehu 10 rokov preukázal nárast podnikov v ekonomických odvetviach ako stavebníctvo, priemyselná výroba, odborné vedecké a technické činnosti a administratívne a podporné činnosti.

Počet živnostníkov sa v priebehu desiatich rokov v okrese Košice I. – IV. výraznejšie znižoval, pričom v okrese Košice – okolie je pokles nízky (pokles o 599). Uvedený pokles však mohol byť vyvolaný aj legislatívnymi zmenami v oblasti živnostenského podnikania. V okrese Košice I. – IV. klesol počet živnostníkov v sledovaných rokoch až o 4 786 živnostníkov. Uvedený pokles počtu živnostníkov sa prejavuje aj pri jednotlivých ekonomických činnostiach v uvedených okresoch. Najväčší pokles v okrese Košice I.-IV. je zaznamenaný v sledovanom období v ekonomickom odvetví Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov. Najmenší pokles v odvetví informácie a komunikácie. V okrese Košice – okolie je v uvedenom

období najväčší pokles počtu živností v taktiež odvetví Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov. Najmenší pokles počtu živností je v odvetví vzdelávanie a zdravotná a sociálna pomoc.

K podnikom s najväčšími tržbami v meste Košice patrí U.S.Steel Košice, s.r.o., C.L.T.W. Finance s.r.o. , Východoslovenská energetika a.s., Východoslovenská distribučná, a.s., LABAŠ s.r.o., Ferroenergy s.r.o, PIKARO TRADING, SE a Deutsche Telekom Systems Solutions Slovakia s.r.o. V okrese Košice – okolie sú to Marelli Kechnec Slovakia s.r.o., CROWN Bevcan Slovakia s. r. o., TAJBA, a.s. Čaňa, SWEP Slovakia s.r.o. Seňa a IEE Sensing Slovakia s.r.o. Veľká Ida.

Miera nezamestnanosti sa v Košickom kraji pohybuje na vyšších hodnotách v porovnaní s ostatnými regiónmi západného Slovenska. Regionálne disparity sa neprejavujú len v nedostatku pracovných miest, ale aj v porovnaní s platovým ohodnotením v jednotlivých odvetviach hospodárstva.

Súčasná zamestnanosť v jednotlivých odvetviach ekonomiky v Košickom kraji v porovnaní s celkovou zamestnanosťou poukazuje na najväčší podiel zamestnanosti v priemysle. **Až 23,4% zamestnaných pracuje v Košickom kraji v odvetví priemyslu.**

Rast životnej úrovne sa odrazil na raste priemernej mzdy na hodnotu 1280,066 Eur, čo je však 338,48 Eur menej ako je tomu v hlavnom meste (2019, Platy.sk). Pôsobilo na to niekoľko faktorov, a to hlavne príchod a rozšírenie IT spoločností (T-Systems Slovakia, AT&T, NES KDC a iné), ktoré do regiónu priniesli nové pracovné miesta a podporili aj samotný ďalší rozvoj ekonomiky. Takáto transformácia ekonomiky zasiahla aj to, akých absolventov trh práce potrebuje. Ide najmä o technické odbory (informatika, programovanie a iné) a so znalosťou cudzieho jazyka, keďže presah týchto spoločností je na zahraničné trhy. Avšak jedným z tém, ktorá zasiahla celé Slovensko a je odliv mladých ľudí do zahraničia, čo sa prejavuje významne aj v regiónoch východného Slovenska.

Inovačný potenciál Košíc a Košického kraja je výrazný aj pre prítomnosť silného akademického a výskumného prostredia, ale aj pre podnikateľské zázemie medzinárodných firiem. Avšak z pohľadu výdavkom na výskum a inovácie zaostávame za Bratislavským krajom. Index inovačného potenciálu Slovenska (SIEA, 2019) zaradil Košický kraj až na 5. miesto. Z indexu inovačného potenciálu sa javí ako problém Košického kraja nedostatočná podpora inovácií zo strany samosprávy.

Rozmach inovácií v Košickom kraji, ktorý je na vzostupe nielen vznikom nových pracovných miest v odbore IT, ale aj **vzostupom kreatívneho priemyslu a start-up scény.**

Cestovný ruch ako súčasť ekonomického odvetvia sa v uplynulom roku začal zotavovať po období pandémie Covid-19. V roku 2021 sa ubytovalo v Košiciach spolu 97 427 návštevníkov, z čoho 23 727 bolo zo zahraničia. Prenocovanie návštevníkov bolo na úrovni 184 252. Mesto Košice a vyznačuje vysokým kultúrnym potenciálom, potenciálom turistických atraktivít a dobrou úrovňou služieb v cestovnom ruchu. V prepojení na územie UMR, ktoré môže ponúknuť priestor na aktivity realizované v prírode je príležitosťou pre všetkých aktérov cestovného ruchu.

Kľúčové zistenia:

- Digitálne zručnosti žiakov a študentov základných a stredných škôl sú nižšie ako priemer Slovenska
- Nedostatočné vybavenie základných škôl IT technikou
- Využívanie elektronických služieb obyvateľmi je nízke
- Nedostatočná digitalizácia a práca s dátami v samospráve

Analýza sa sústredila na tri piliere digitalizácie: konektivitu, digitálne zručnosti a elektronické služby. Načrtla potenciál podnikov v oblasti informačných technológií (IT) a telekomunikácií prinášať pridanú hodnotu pre mesto a región.

V oblasti konektivity došlo k čiastočnému zlepšeniu, **znižil sa počet bielych miest** aj počet obyvateľov, ktorí žijú v lokalite **bez rýchleho internetu**. Napriek tomu sa ale stále táto situácia týka viac ako 9 tis. obyvateľov Košického kraja. Podiel domácností s pripojením na internet doma je druhý najnižší v rámci SR, v roku 2020 sa napriek pandémie nezvýšil. Dôvodom mohlo byť aj to, že si obyvatelia nemohli prístup k internetu dovoliť.

Digitálne zručnosti žiakov a študentov základných a stredných škôl sú nižšie ako priemer Slovenska, s negatívnym trendom. Rovnako **nedostatočné je aj vybavenie základných a stredných škôl IT technikou**, kde došlo k najväčšiemu posunu až v dôsledku pandémie v roku 2020. Až 40% absolventov informatiky na Slovensku vyštuduje v Košiciach, podiel žien na informatike v Košiciach je ale nižší ako priemer Slovenska. **Rizikovými skupinami z pohľadu digitálnych zručností sú seniori, nezamestnaní a domácnosti s jedným rodičom starajúcim sa o dieťa/deti**, pre ktorých nie sú dostupné z verejných zdrojov financované programy na rozvoj digitálnych zručností.

Elektronické služby prevádzkuje mesto Košice na jednotnom portáli (Portál elektronických služieb), Portál pokrýva služby v 11 oblastiach. Pozitívom je jednotný dizajn služieb. Dostupných je 60 transakčných služieb a 41 informačných služieb. **Využitie elektronických služieb je nízke – v roku 2020 sa elektronicky realizovalo len 800 podaní. Služby sú využívané veľmi nerovnomerne – 5 najpoužívanějších služieb predstavuje 90% celkového počtu podaní, viac ako polovicu služieb za celý rok nikto nevyužil.** Je potrebné hľadať možnosti na zvyšovanie počtu elektronických podaní – napr. zavedením mobilnej autentifikácie a autorizácie. Rozvoj elektronických služieb je v súlade s dobrou praxou potrebné robiť iteratívne, zbierať spätnú väzbu a využívať ju pre dizajn služieb a jeho úpravu a budovať služby podľa potrieb občanov a podnikateľov.

Popri elektronických službách je dôležitou súčasťou každej samosprávy aj práca s dátami, ich zber, prepájanie a vyhodnocovanie najmä za účelom inteligentného rozhodovania, plánovania a spravovania. Mesto Košice využíva za týmto účelom GIS plan mesta a Open Data Platformu, (vznik 2022), ktoré si vyžadujú kontinuálny rozvoj.

Kapacity a procesy verejnej správy

Kľúčové zistenia:

- Chýba riadený rozvoj ľudských zdrojov a budovanie analyticko-strategických kapacít

Trendy v manažérskych prístupoch ukazujú, že riadenie ľudských zdrojov na mestských úradoch má byť napojené na plnenie strategických cieľov. Riadenie ľudských zdrojov v podmienkach samospráv však nie je rozvíjané strategicky. Na magistráte, ale aj mestských, či obecných úradoch **chýbajú formalizované stratégie rozvoja ľudských zdrojov**, ktoré by systémovo pracovali s mapovaním, plánovaním a rozvojom pracovných síl.

Analýza štruktúry zamestnancov samosprávy v mestách vo funkčnej oblasti Košíc poukazuje na ich limitované kapacity z hľadiska vzdelania aj personálnych výdavkov, čo znamená, že pre udržateľný rozvoj územia by sa mesto Košice mohlo starať aj o rozvoj kapacít v príľahlých obciach napríklad zahrnutím predstaviteľov týchto obcí do plánov vzdelávania.

V analýze ku vzdelávaniu zamestnancov na magistráte sa ukázalo, **že vzdelávanie zamestnancov magistrátu prebieha zväčša v súvislosti s legislatívnymi zmenami a nie je zabezpečený koncepčný prístup ku rozvoju a vzdelávaniu zamestnancov a k budovaniu analyticko-strategických kapacít**. V roku 2020 magistrát vynaložil na vzdelávanie zamestnancov 0,14% personálnych výdavkov, MV SR odporúča samosprávam venovať do vzdelávania 1% personálnych zdrojov na vzdelávanie odborné, jazykové, manažérske aj v oblasti osobnostného rozvoja, soft skills a digitálnych zručností.

Kompletné výstupy z analýz spracovaných pri tvorbe PHRSR sú zverejnené na [Scenár pre Košice \(scenarprekosice.sk\)](https://scenarprekosice.sk), pod záložkou dokumenty.

Hlavné spoločné výzvy

Z pohľadu demografických, environmentálnych, ekonomických a sociálnych väzieb a vzťahov prebiehajúcich v území k spoločným výzvam územia UMR môžeme zaradiť predovšetkým:

- znižujúcu sa odolnosť územia na zmenu klímy - verejný priestor, hospodárenie s pôdou a vodou, využívanie energií (energetika, mobilita) a materiálov (odpady)
- nedostatočnú ponuku a kvalitu verejných služieb a infraštruktúry (sociálne / spoločenské služby ako sociálna pomoc, vzdelávanie, mobilita a dopravná infraštruktúra a pod.)
- nevyužívaný potenciál rastu a zamestnanosti (inovácie, cestovný ruch, kreatívny priemysel, kultúra)

Vízia a ciele rozvoja UMR Košice pre obdobie 2021 – 2027

(Strategická a programová časť)

IÚS UMR je implementačný nástroj PHRSR mesta Košice a jeho funkčnej oblasti a plne reflektuje ciele zadefinované v PHRSR mesta Košice a jeho funkčnej oblasti.

Naša spoločná vízia je:

„Košice sú moderným, odolným a inkluzívnym mestom, ktoré má vytvorené podmienky pre kvalitný život svojich obyvateľov a kde obyvatelia sú partnermi pri jeho rozvoji.

Sú mestom, ktoré plnohodnotne plní funkciu spoločenského a ekonomického centra pre okolitý región, zabezpečuje udržateľný rast svojho územia a rozvíja sa spolu s okolitými obcami“

Vízia bude naplňovaná prostredníctvom 4 rozvojových tém kľúčových pre mesto a jeho funkčnú oblasť, 18 prioritných oblastí a 21 cieľov rozvoja, ktoré by mali priniesť želanú zmenu, opatrenia a aktivity, ktoré napomôžu túto zmenu dosiahnuť.

Tabuľka 3 Vízia, rozvojové témy, prioritné oblasti

VÍZIA	ODOLNÉ	INKLUZÍVNE	UDRŽATEĽNÉ	OTVORENÉ
Rozvojové témy	Zelený rozvoj	Spoločenský rozvoj	Ekonomický rozvoj	Spravovanie
Prioritné oblasti	Biodiverzita, modrá a zelená infraštruktúra	Sociálna pomoc	Podpora príležitostí	Kapacity a politiky
	Ovzdušie & hluk	Vzdelávanie		
	Odpad	Šport		
	Energetika	Kultúra		
	Voda	Bezpečnosť		
	Udržateľná mobilita			
	Ekoinovácie a samospráva			

Prehľad cieľov IÚS UMR Košice a opatrení pre napĺňanie jednotlivých cieľov je uvedený v Tabuľke 4.

Tabuľka 4 Ciele a opatrenia podľa prioritných oblastí

Prehľad cieľov IÚS UMR Košice		Prehľad opatrení IÚS UMR Košice
Biodiverzita, modrá a zelená infraštruktúra		
Cieľ 1	Zvýšiť ochranu a obnovu prírodného ekosystému v území pre vytvorenie zdravého životného prostredia a zvýšiť jeho odolnosť voči zmene klímy (adaptačné a mitigačné opatrenia)	Ochrana druhov a oblastí s vysokou hodnotou alebo potenciálom rozvoja biodiverzity Ekologizácia urbanizovaných oblastí a verejných priestranstiev prostredníctvom zelenej a modrej infraštruktúry Re-naturalizácia a revitalizácia vodných tokov a plôch, zachovanie a ochrana prirodzených vodných plôch a tokov a ich inundačných území Posilňovanie zdravia a odolnosti lesov Realizácia vodozádržných opatrení Zhodnocovanie nevyužívaných a zanedbaných území Zabránenie znehodnoteniu kvality životného prostredia rizikovými priemyselnými činnosťami
Ovzdušie & hluk		
Cieľ 2	Znížiť vplyv záťaží z ľudských činností na zdravie obyvateľov a životné prostredie	Zlepšenie systému monitorovania a informovania o stave ovzdušia a hladiny hluku Znižovanie emisnej a hlukovej záťaže
Odpad		
Cieľ 3	Udržiavať čistotu a zvýšiť opätovné využívanie tovarov a materiálov	Predchádzanie vzniku odpadu Zvyšovanie podielu triedeného zberu recyklovateľných zložiek Podpora prechodu na cirkulárne hospodárstvo
Energetika		
Cieľ 4	Znížiť energetickú spotrebu a podporovať využívanie energie z obnoviteľných zdrojov	Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov a zariadení Podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov Modernizácia sústavy zásobovania tepelnou energiou
Voda		
Cieľ 5	Zvýšiť efektívnosť využívania vôd	Zlepšenie infraštruktúry pre zásobovanie bezpečnou pitnou vodou Ochrana vodných zdrojov

		Zlepšenie odkanalizovania a čistenia odpadových vôd
Udržateľná mobilita		
Cieľ 6	Zvýšiť podiel udržateľných druhov mobility a zlepšiť dopravnú obslužnosť v území	Zvyšovanie prepojenosti, komfortu a bezpečnosti infraštruktúry pre pešiu mobilitu Prispôsobovanie existujúcej dopravnej siete pre potreby cyklistov a budovanie cyklistických komunikácií Zvyšovanie atraktivity mestskej hromadnej dopravy a zlepšenie jej integrácie s prímestskou dopravou Zlepšenie kvality cestnej siete vo funkčnej oblasti mesta, s dôrazom na využívanie pre mestskú a prímestskú dopravu Regulácia využívania parkovacích kapacít v meste Podpora elektromobility a zdieľanej mobility
Ekoinovácie a Samospráva		
Cieľ 7	Zvýšiť povedomia občanov o problémoch, dôsledkoch a riešeniach v životnom prostredí prostredníctvom environmentálnej výchovy. Rozširovať environmentálne zručnosti obyvateľov, organizácií a samospráv.	Zvyšovanie záujmu obyvateľov o zdravé životné prostredie Podpora ekoinovácií a výskumu v oblasti životného prostredia Zvyšovanie environmentálnej zodpovednosti organizácií, podnikov a samospráv
Sociálna pomoc		
Cieľ 8	Stabilizovať a zvyšovať kvalitu a dostupnosť sociálnych služieb pre osoby odkázané na pomoc inej osoby z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu, osoby ŤZP, seniorov, atď.	Skvalitnenie infraštruktúry existujúcich zariadení mesta poskytujúcich sociálne služby a budovanie nových kapacít pobytových a ambulantných sociálnych služieb najmä v zariadeniach rodinného typu Podpora integrovaných zdravotno-sociálnych služieb v mestskej oblasti Košíc a dostupnosti obvodných a odborných zdravotníckych Podpora rozvoja terénnych sociálnych služieb najmä opatrovateľskej služby Zabezpečenie dostatku finančných zdrojov na stúpajúce náklady mesta na sociálne služby Modernizácia poskytovania pobytových sociálnych služieb využitím smart technologických riešení a podpora ďalších sociálnych služieb (prepravná služba, služby s použitím IKT) Podpora budovania kompetencií a vzdelávania odborných pracovníkov poskytujúcich sociálne služby na území mestskej oblasti Košice

Cieľ 9	Zlepšiť socioekonomické podmienky znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľov (ľudia bez domova, mladí ľudia z rizikového prostredia, ľudia žijúci v prostredí MRK, ľudia v bytovej núdzi, seniori, mládež a deti, migranti ap.)	Podpora rozvoja sociálneho nájomného bývania Príprava a vytvorenie integrovaného mestského systému na prevenciu a ukončovanie bytovej núdze jednotlivcov a rodín a podpora realizácie konceptu „Housing first“ - samostatné bývanie rodín s deťmi a jednotlivcov na území mestskej oblasti Košice (a rozšírenie činnosti PSC o vytvorenie podmienok na realizáciu samostatného bývania klientov zariadení pobytových služieb krízovej intervencie s dohľadom – prestup s pobytovou sociálnou službou do samostatného bývania) Podpora činnosti komunitných centier a znižovanie počtu nelegálnych osídlení oblasti Košice Podpora poskytovania pobytových služieb krízovej intervencie Podpora sociálneho podnikania a sociálnych inovácií Podpora aktívneho starnutia obyvateľov mestskej oblasti Košíc
Cieľ 10	Realizovať systematickú prevenciu zdravia a včasnú intervenciu predchádzania vzniku krízových situácií u jednotlivcov a v rodinách	Podpora predchádzania krízových situácií rodín a jednotlivcov a tvorba a realizácia rodinnej politiky mestskej oblasti Košíc Podpora zdravia (vrátane duševného zdravia), rozvíjania zdravotnej gramotnosti, zdravého životného štýlu, prevencie, osvetových a vzdelávacích aktivít, budovania spolupráce s odbornými inštitúciami, školami a školskými zariadeniami Systematický zber údajov a monitorovanie sociálneho a zdravotného stavu obyvateľov mestskej oblasti Košice Zlepšenie komunikácie s verejnosťou v sociálnej oblasti odkázaných a zraniteľných skupín obyvateľstva
Vzdelávanie		
Cieľ 11	Poskytnúť kvalitné základné vzdelanie všetkým deťom a mladým ľuďom v Košiciach a vo funkčnej oblasti mesta	Absolvovanie povinnej školskej dochádzky v 9 ročnom cykle u všetkých detí do 15 rokov, a povinného predprimárneho vzdelávania detí materských škôl Dostupnosť školskej infraštruktúry v rámci mesta Košice a v rámci funkčnej oblasti Klíma školy – kvalita života žiakov a učiteľov a zvyšovanie kvality vzdelávania Moderné, bezpečné a atraktívne školské budovy

		Podpora neformálneho vzdelávania pre získanie kompetencií pre súčasný svet (mládežnícke neformálne vzdelávanie)
Cieľ 12	Poskytovať príležitosti pre celoživotné vzdelávanie pre všetkých	Prepojenie vzdelávania s akútnymi spoločenskými témami – digitálne zručnosti, environmentálne témy, solidarita, zdravotná osveta, líderské zručnosti, čitateľská gramotnosť, finančná gramotnosť, právne povedomie Podpora vzdelávania ako komunitnej súdržnosti
Šport		
Cieľ 13	Zlepšiť zdravie verejnosti v Košiciach a v mestskej funkčnej oblasti	Športujúca a zdravá mládež Športujúci dospelí
Cieľ 14	Konkurencieschopnejšie mesto športu	Rozvinutý cestovný ruch v súvislosti so športom Excelentné výsledky športových klubov a priťahovanie talentov Efektívny manažment športu
Kultúra		
Cieľ 15	Košice ako kultúrna metropola na mape sveta	Dobrá život v komunite Rozvinuté kvalitné verejné priestory Zodpovednosť za okolie Udržiavaná kvalitná infraštruktúra Stabilný systém podpory Vzdelávanie a inšpiratívne učenie sa ako kultúra Živé lokálne siete Široké medzinárodné siete Medzisektorové spolupráce
Cieľ 16	Viac kultúry a kreativity v mestskej funkčnej oblasti	Poznanie tradičnej a súčasnej kultúry u obyvateľov Rozvinutý cestovný ruch
Bezpečnosť		
Cieľ 17	Zvýšiť odolnosť územia na zvláštne a mimoriadne udalosti prostredníctvom účinného riadenia rizík	Prijímanie preventívnych opatrení na predchádzanie vzniku mimoriadnych udalostí zameraných na ochranu života, zdravia a majetku a znižovanie účinku následkov týchto udalostí. Rozvoj, obnova a posilnenie technických a logistických kapacít, vrátane riadiacich, záchranných zložiek a samosprávy Zlepšenie prípravy obyvateľstva na civilnú ochranu

Cieľ 18	Zvýšiť ochranu života, zdravia a majetku pred poškodzovaním a ničením kriminálnou činnosťou	Budovanie vzťahov mestskej polície s komunitami. Zapojenie komunit do ochrany života, zdravia a majetku obyvateľov Zefektívnenie a zvýšenie účinnosti činnosti mestskej polície v spolupráci s Policajným zborom SR, odbornými organizáciami, mestskými časťami a obcami Zvýšenie účinnosti monitorovacích a informačných systémov
Podpora príležitostí		
Cieľ 19	Podporovať vytváranie ekonomických príležitostí pre udržateľný rast	Efektívne využívanie ekonomických nástrojov samosprávy pre rozvoj lokálnej ekonomiky Posilňovanie medzisektorovej spolupráce Podpora inovácií a talentov Podpora cestovného ruchu ako nástroja na ekonomický rozvoj územia Podpora rozvoja podnikania v kreatívnom priemysle
Služby a politiky samosprávy		
Cieľ 20	Zvýšiť úroveň kapacít a služieb poskytovaných samosprávou	Uplatňovanie strategického riadenia a rozvoja ľudských zdrojov Zefektívňovanie interných procesov samosprávy Digitalizácia a elektronizácia služieb samosprávy
Cieľ 21	Zvýšiť kvalitu tvorby verejných politík	Vytváranie politík a prijímanie rozhodnutí založených na dátach Vyvážené a zodpovedné územné plánovanie

Integrované územné investície UMR Košice

(Realizačná a finančná časť)

IÚI budú tvorené prostredníctvom otvoreného a transparentného dialógu aktérov v území. Budú vznikať integráciou aktérov a projektov, ktoré sú identifikované v projektovom zásobníku IÚS a naplňajú ciele Politiky súdržnosti EÚ, priority Programu Slovensko 2021-2027 a ciele zadefinované v Integrovanej územnej stratégii UMR Košice. Aj keď strategický rámec IÚS UMR Košice prekračuje rámec podpory a možností zdrojov EÚ, je možné tieto zdroje využiť aspoň na čiastočné financovanie navrhnutých cieľov. Prehľad základnej nadväznosti jednotlivých cieľov IÚS UMR Košice na zdroje EÚ v rámci Programu Slovensko je uvedený v Tabuľke 5.

Tabuľka 5 Základná nadväznosť cieľov IÚS UMR Košice na ciele politiky súdržnosti EÚ, priority a opatrenia Programu Slovensko 2021-2027

Ciele IÚS UMR Košice		Ciele politiky súdržnosti EÚ (CP) /priority (P) Programu Slovensko 2021-2027
Cieľ 1	Zvýšiť ochranu a obnovu prírodného ekosystému v území pre vytvorenie zdravého životného prostredia a zvýšiť jeho odolnosť voči zmene klímy (adaptačné a mitigačné opatrenia)	CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa 2P2 - Životné prostredie (op.2.4.1, 2.7.3, 2.7.4)
Cieľ 2	Znížiť vplyv záťaží z ľudských činností na zdravie obyvateľov a životné prostredie	CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa 2P1 – Energetická efektívnosť a dekarbonizácia (op. 2.1.2., 2.2.2) 2P2 - Životné prostredie (op.2.7.4) 2P3 - Udržateľná mestská mobilita (op.2.8.3) CP1 Inteligentnejšia Európa 1P1 – Veda, výskum, inovácie (op. 1.1.1,1.2.2)
Cieľ 3	Udržiavať čistotu a zvýšiť opätovné využívanie tovarov a materiálov	CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa 2P2 - Životné prostredie (op. 2.6.1, 2.6.2., 2.6.3)
Cieľ 4	Znížiť energetickú spotrebu a podporovať využívanie energie z obnoviteľných zdrojov	CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa 2P1 – Energetická efektívnosť a dekarbonizácia (op. 2.1.2., 2.2.2)
Cieľ 5	Zvýšiť efektívnosť využívania vôd	CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa 2P2 - Životné prostredie (op. 2.5.3,2.5.5,2.5.7)
Cieľ 6	Zvýšiť podiel udržateľných druhov mobility a zlepšiť dopravnú obsluhu v území	CP1 Inteligentnejšia Európa 1P1 – Veda, výskum, inovácie (op. 1.2.2) CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa 2P3 - Udržateľná mestská mobilita (op. 2.8.1.,2.8.2) CP3 Prepojenejšia Európa 3P1 –Doprava (op. 3.2.3, 3.2.4)
Cieľ 7	Zvýšiť povedomia občanov o problémoch, dôsledkoch a riešeniach v životnom prostredí prostredníctvom environmentálnej výchovy. Rozširovať environmentálne zručnosti obyvateľov, organizácií a samospráv.	CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa 2P2 - Životné prostredie CP5 Európa bližšie k občanom 5P1 –Moderné regióny (op. 5.1.1, 5.1.2)
Cieľ 8	Stabilizovať a zvyšovať kvalitu a dostupnosť sociálnych služieb pre osoby odkázané na pomoc inej osoby z dôvodu nepriaznivého	CP4 Sociálnejšia Európa 4P5 –Aktívne začlenenie a dostupné služby (RSO4.3, 4.5)

	zdravotného stavu, osoby ŤZP, seniorov, atď.	
Cieľ 9	Zlepšiť socioekonomické podmienky znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľov (ľudia bez domova, mladí ľudia z rizikového prostredia, ľudia žijúci v prostredí MRK, ľudia v bytovej núdzi, seniori, mládež a deti, migranti ap.)	CP4 Sociálnejšia Európa 4P5 –Aktívne začlenenie a dostupné služby (RSO4.3, 4.5)
Cieľ 10	Realizovať systematickú prevenciu zdravia a včasnú intervenciu predchádzania vzniku krízových situácií u jednotlivcov a v rodinách	CP4 Sociálnejšia Európa 4P5 –Aktívne začlenenie a dostupné služby (RSO4.3, 4.5)
Cieľ 11	Poskytnúť kvalitné základné vzdelanie všetkým deťom a mladým ľuďom v Košiciach a vo funkčnej oblasti mesta	CP4 Sociálnejšia Európa 4P2 –Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie (RSO4.2)
Cieľ 12	Poskytovať príležitosti pre celoživotné vzdelávanie pre všetkých	CP4 Sociálnejšia Európa 4P2 –Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, (RSO4.2)
Cieľ 13	Zlepšiť zdravie verejnosti v Košiciach a v mestskej funkčnej oblasti	CP4 Sociálnejšia Európa 4P5 –Aktívne začlenenie a dostupné služby RSO4.5
Cieľ 14	Konkurencieschopnejšie mesto športu	CP4 Sociálnejšia Európa 4P2 –Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, (RSO4.2) CP5 Európa bližšie k občanom 5P1 –Moderné regióny (op. 5.1.4)
Cieľ 15	Košice ako kultúrna metropola na mape sveta	CP5 Európa bližšie k občanom 5P1 –Moderné regióny (op. 5.1.5)
Cieľ 16	Viac kultúry a kreativity v mestskej funkčnej oblasti	CP5 Európa bližšie k občanom 5P1 –Moderné regióny (op. 5.1.5)
Cieľ 17	Zvýšiť odolnosť územia na zvláštne a mimoriadne udalosti prostredníctvom účinného riadenia rizík	CP2 Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa 2P2 - Životné prostredie (op. 2.4.1)
Cieľ 18	Zvýšiť ochranu života, zdravia a majetku pred poškodzovaním a ničením kriminálnou činnosťou	CP5 Európa bližšie k občanom 5P1 –Moderné regióny, (op. 5.1.3)
Cieľ 19	Podporovať vytváranie ekonomických príležitostí pre udržateľný rast	CP1 Inteligentnejšia Európa 1P1 – Veda, výskum, inovácie (op. 1.1.1)
Cieľ 20	Zvýšiť úroveň kapacít a služieb poskytovaných samosprávou	CP5 Európa bližšie k občanom 5P1 –Moderné regióny (op. 5.1.1) CP1 Inteligentnejšia Európa 1P1 – Veda, výskum, inovácie (op. , 1.1.1, 1.2.2)
Cieľ 21	Zvýšiť kvalitu tvorby verejných politík	CP1 Inteligentnejšia Európa 1P1 – Veda, výskum, inovácie (op. 1.2.2) CP5 Európa bližšie k občanom 5P1 –Moderné regióny (op. 5.1.2)

Zoznam opatrení Programu Slovensko na podporu UMR je uvedený v Prílohe 1.

Integrácia projektov IÚI je dosahovaná na úrovni strategického rámca tejto IÚS.

Integrácia projektov IÚI UMR Košice môže byť ďalej zabezpečená a podporená:

- spoluprácou minimálne 2 samospráv UMR Košice pri tvorbe a implementácii projektu;
- pokrytím aspoň 2 rôznych investičných oblastí, resp. opatrení PSK 2021-2027;
- zapojením miestnych a regionálnych aktérov v rámci odlišných záujmových skupín.

IÚI budú spracovávané vo forme projektových zámerov v rozsahu stanovenom jednotným metodickým usmernením k podpore integrovaného územného rozvoja¹. Základom pre ich tvorbu je projektový zásobník IÚS Košice UMR. Projektový zásobník minimálne obsahuje informácie o názve projektového zámeru, navrhnutých aktivitách, žiadateľovi, indikatívnom rozpočte a stave projektovej prípravy. Pre účel efektívnej činnosti Kooperačnej rady UMR môžu byť projekty v projektovom zásobníku filtrované na základe kritérií, ktoré si zvolí Kooperačná rada UMR. Cieľom filtrovania bude zúženie množstva projektov, pre ktoré bude vypracovaný formulár projektového zámeru IÚI.

IÚI (definované formulárom projektového zámeru, ďalej ako PZ) budú vypracovávané priebežne územnými partnermi po diskusii a vzájomnej dohode. Proces územnej diskusie a vypracovania projektového zámeru IÚI môže byť koordinovaný a vedený členmi, resp. partnermi Kooperačnej rady UMR Košice. **Overenie súladu formálnych náležitostí PZ IÚI a posúdenie pridanej hodnoty IÚI pre rozvoj územia overujú administratívne kapacity Kooperačnej rady UMR** Košice a to najmä vo veci súladu navrhovanej IÚI s IÚS a relevantnými sektorovými stratégiami, súladu s Programom Slovensko, predložených náležitostí a prínosu a dopadu integrovaných riešení.

Rozsah, zaradenie projektov jednotlivých žiadateľov do príslušnej IÚI a ich implementáciu v rámci IÚI odsúhlasuje Kooperačná rada UMR Košice.

Po odsúhlasení PZ IÚI Kooperačnou radou UMR Košice **žiadateľ pripraví a podá žiadosť o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (ŽoNFP)** v rámci vyhlásenej výzvy pre IÚI v príslušnom opatrení, uzavrie zmluvu o nenávratnom finančnom príspevku, zimplementuje projekt a monitoruje výstupy a výsledky projektu po dobu jeho udržateľnosti.

V prípade, že boli v rámci schváleného PZ IÚI identifikovaní viacerí žiadatelia, každý žiadateľ vypracuje samostatne ŽoNFP pre tie aktivity, ktoré bude realizovať.

V prípade, že jeden žiadateľ bude realizovať aktivity, ktoré budú spadať do gescie viacerých poskytovateľov, vypracuje a predloží toľko ŽoNFP, pod koľko poskytovateľov aktivity vecne spadajú.

V rámci UMR Košice budú pri tvorbe IÚI uplatňované nasledovné základné integrované prístupy:

1. IÚI budú tvorené s cieľom reagovať na identifikované spoločné problémy samospráv UMR (napr. adaptácia na zmenu klímy; obehové hospodárstvo; odkanalizovanie a pod.), príklad č.1
2. IÚI budú tvorené s cieľom reagovať na špecifickú potrebu a problémy jadrového mesta relevantné aj vo vzťahu k celému územiu UMR (napr. cestná infraštruktúra využívaná pre

regionálnu dopravu; mestská a prímestská mobilita; školská infraštruktúra, vrátane ZUŠ využívaná žiakmi okolitých obcí a pod.), príklad č. 2

3. IÚI budú tvorené s cieľom využiť rozvojový potenciál územia spoločne na území UMR alebo vybraných obcí územia UMR (cestovný ruch, infraštruktúra pre šport a pod.), príklad č. 3

Príklady pripravovaných IÚI podľa spôsobu prístupu:

Príklad č. 1: IÚI zameraná na obehového hospodárstvo „Modernizácie a výstavby kompostární“

Dotknuté územie: celé územie UMR

Žiadatelia: obce UMR, organizácie zriadené obcami

Očakávané výsledky: zníženie produkcie odpadu, zvýšenie triedenia vyzbieraného odpadu a recyklácie odpadu

Tabuľka 6 Príklad IÚI „Modernizácie a výstavby kompostární“

Cieľ IÚS	Opatrenie IÚS (investičná priorita)	Priorita /opatrenie Programu Slovensko	Typy projektov na podporu
Cieľ 3 Udržovať čistotu a zvýšiť opätovné využívanie tovarov a materiálov	Podpora prechodu na cirkulárne hospodárstvo	2P2 - Životné prostredie Op.2.6.3 Podpora prípravy odpadov na opätovné použitie, recyklácie odpadov Op.2.6.2 Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov	Modernizácia kompostárne, Výstavba obecných kompostární
	Zvyšovanie podielu triedeného zberu recyklovateľných zložiek	2P2 - Životné prostredie Op. 2.6.2 Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov	Výstavba zberných dvorov
	Predchádzanie vzniku odpadu	2P2 - Životné prostredie Op. 2.6.1 Podpora vybraných aktivít v oblasti predchádzania vzniku odpadov	Nákup kompostérov Zriadenie centra opätovného použitia

Príklad č. 2: IÚI zameraná na cestnú infraštruktúra „Rekonštrukcia mosta a lávka Hlinkova, Košice“

Dotknuté územie: Mesto Košice

Žiadateľ: Mesto Košice

Očakávané výsledky: kvalitnejšia cestná infraštruktúra pre obyvateľov, zníženie negatívnych vplyvov na životné prostredie, podpora rozvoja udržateľných foriem mobility

Tabuľka 7 Príklad IÚI „Rekonštrukcia mosta a lávka Hlinkova, Košice“

Cieľ IÚS	Opatrenie IÚS (investičná priorita)	Priorita /opatrenie Programu Slovensko	Typy projektov na podporu
Cieľ 6 Zvýšiť podiel udržateľných druhov mobility a zlepšiť dopravnú obslužnosť v území	Zlepšenie kvality cestnej siete vo funkčnej oblasti mesta, s dôrazom na využívanie pre mestskú a prímestskú dopravu	3P1 – Doprava Op. 3.2.3 Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest II. a III. triedy	Modernizácia cesty a mosta
	Prispôsobovanie existujúcej dopravnej siete pre potreby cyklistov a budovanie cyklistických komunikácií	2P3 - Udržateľná mestská mobilita Op.2.8.2. Podpora cyklodopravy	Lávka pre peších a cyklistov

Príklad č. 3: IÚI zameraná na cyklistickú infraštruktúru „Cyklistická cestička Košice, Šaca – Malá Ida, Cyklotrasa Malá Ida – Bukovec“

Dotknuté územie: Mesto Košice, Malá Ida, Bukovec

Žiadatelia Mesto Košice, Obec Malá Ida, Obec Bukovec

Očakávané výsledky: zvýšenie počtu používateľov cyklistickej infraštruktúry a podielu cyklistickej dopravy na preprave, zvýšenie atraktivity rekreačnej lokality Bukovec (vodná plocha) a jej dostupnosti nemotorovou dopravou.

Tabuľka 8 Príklad IÚI „Cyklistická cestička Košice, Šaca – Malá Ida, Cyklotrasa Malá Ida – Bukovec“

Cieľ IÚS	Opatrenie IÚS (investičná priorita)	Priorita /opatrenie Programu Slovensko	Typy projektov na podporu
Cieľ 6 Zvýšiť podiel udržateľných druhov mobility a zlepšiť dopravnú obslužnosť v území	Prispôsobovanie existujúcej dopravnej siete pre potreby cyklistov a budovanie cyklistických komunikácií	2P3 - Udržateľná mestská mobilita Op.2.8.2 Podpora cyklodopravy	Výstavba cyklistických komunikácií a súvisiacej infraštruktúry
Cieľ 13 Zlepšiť zdravie verejnosti v Košiciach a v mestskej funkčnej oblasti	Športujúci dospelí	5P1 –Moderné regióny Op.5.1.4 Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku	Výstavba rekreačných cyklotrás a súvisiacej infraštruktúry
Cieľ 19 Podporovať vytváranie ekonomických príležitostí pre udržateľný rast	Podpora cestovného ruchu ako nástroja na ekonomický rozvoj územia	5P1 –Moderné regióny Op.5.1.4 Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku	

Schvaľovanie, monitorovanie a hodnotenie IÚS UMR Košice 2023 – 2027 (2030)

IÚS UMR Košice 2023 – 2027 (2030) je schvaľované Kooperačnou radou UMR Košice v súlade so Štatútom Kooperačnej rady UMR Košice.

Monitorovanie a hodnotenie IÚS bude realizované 1 x ročne formou monitorovacej správy. Proces monitorovania sa bude zameriavať na implementáciu zadaných integrovaných územných investícií.

Napĺňanie stanovených cieľov IÚS UMR Košice bude sledované pri hodnotení ukazovateľov PHRSR mesta Košice a jeho funkčnej oblasti 2022 - 2027.

Monitorovanie a hodnotenie IÚS bude realizované jadrovým mestom (Magistrátom mesta Košice, referátom strategického rozvoja) 1 x ročne a bude predkladané na rokovanie Kooperačnej rady UMR Košice na schválenie.

Vyhodnocovanie dosahovania cieľov bude realizované na úrovni hodnotenia PHRSR v zmysle zadaných ukazovateľov a v predpísanom časovom horizonte.

Aktualizácia IÚS UMR Košice 2023-2027 (2030) a Projektového zásobníka UMR Košice

IÚS UMR Košice je živý dokument, ktorý je možné aktualizovať a upravovať podľa potreby s cieľom zabezpečiť jeho aktuálnosť. Proces aktualizácie je možné začať na základe odporúčaní v Monitorovacej správe, ktorá bude predkladaná Kooperačnej rade UMR Košice a to formou doplnenia cieľov, opatrení, prípadne integrovaných územných investícií. Návrh na aktualizáciu IÚS UMR Košice môže byť predložený aj Kooperačnou radou UMR Košice a to na základe uznesenia Kooperačnej rady UMR Košice. Každé doplnenie sa chápe ako aktualizácia celého dokumentu, ktorá podlieha schváleniu Kooperačnej rady UMR Košice.

Projektový zásobník je kontinuálne dopĺňaný a aktualizovaný zoznam projektových zámerov v území, ktorý je administrovaný AK UMR Košice.

Zoznam tabuliek

Tabuľka 3 Zoznam priorít Programu Slovensko pre mechanizmus IÚI	10
Tabuľka 4 Obyvatelia územia UMR Košice (2021)	12
Tabuľka 3 Vízia, rozvojové témy, prioritné oblasti	31
Tabuľka 4 Ciele a opatrenia podľa prioritných oblastí	32
Tabuľka 5 Základná nadväznosť cieľov IÚS UMR Košice na ciele politiky súdržnosti EÚ, priority a opatrenia Programu Slovensko 2021-2027	37
Tabuľka 6 Príklad IÚI „Modernizácie a výstavby kompostární“	40
Tabuľka 7 Príklad IÚI „Rekonštrukcia mosta a lávka Hlinkova, Košice“	41
Tabuľka 8 Príklad IÚI „Cyklistická cestička Košice, Šaca – Malá Ida, Cyklotrasa Malá Ida – Bukovec“	41

Zoznam príloh

Príloha 1 Zoznam opatrení Programu Slovensko 2021 – 2027 pre financovanie UMR (s pridelenou alokáciou)

Zoznam skratiek

CP	cieľ politiky
DPMK	Dopravný podnik mesta Košice
EÚ	Európska únia
IROP	Integrovaný regionálny operačný program (2014-2020)
IÚI	integrovaná územná investícia
IÚS	integrovaná územná stratégia
PHRSR	program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
P	priorita Programu Slovensko 2021 - 2027
PSK	Program Slovensko 2021 – 2027
PZ	projektový zámer
SO	sprostredkovateľský orgán Programu Slovensko 2021 – 2027
UMR	udržateľný mestský rozvoj
VOD	verejná osobná doprava
ŽoNFP	žiadosť o nenávratný finančný príspevok

Príloha 1 Zoznam opatrení Programu Slovensko 2021 – 2027 pre financovanie UMR (s pridelenou alokáciou)

Priorita / opatrenie	Názov opatrenia Programu Slovensko
1P1/ 1.1.1	Podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch
1P1/1.2.2	Podpora budovania inteligentných miest a regiónov
1P1/1.4.1	Zručnosti pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít pre SK RIS3
2P1/2.1.2	Znižovanie energetickej náročnosti budov
2P1/2.2.2	Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou
2P2/2.4.1	Vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a krajine a /alebo ochranu pred povodňami
2P2/2.5.2	Podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO so zameraním najmä na územia prioritné z environmentálneho hľadiska mimo dobiehajúcich regiónov
2P2/2.5.3	Podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO v dobiehajúcich regiónoch
2P2/2.5.4	Výstavba verejných vodovodov v obciach nad 2000 obyvateľov a v obciach do 2 000 obyvateľov mimo dobiehajúcich regiónov za podmienky súbežnej výstavby alebo existencie infraštruktúry na nakladanie s komunálnymi odpadovými vodami
2P2/2.5.5	Zabezpečenie prístupu k pitnej vode a nakladania s komunálnymi odpadovými vodami v obciach do 2 000 EO v dobiehajúcich regiónoch
2P2/2.5.7	Obnova verejnej stokovej siete a čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO
2P2/2.5.8	Obnova verejných vodovodov v obciach nad 2000 obyvateľov
2P2/2.6.1	Podpora vybraných aktivít v oblasti predchádzania vzniku odpadov
2P2/2.6.2	Podpora zberu a dobudovania, intenzifikácie a rozšírenia systémov triedeného zberu komunálnych odpadov
2P2/2.6.3	Podpora prípravy odpadov na opätovné použitie, recyklácie odpadov vrátane anaeróbného a aeróbného spracovania biologicky rozložiteľných odpadov
2P2/2.7.3	Podpora biologickej a krajinskej diverzity a kvality ekosystémových služieb prostredníctvom udržiavania a budovania zelenej a modrej infraštruktúry a prevencie a manažmentu invázií nepôvodných druhov
2P2/2.7.4	Podpora budovania prvkov zelenej a modrej infraštruktúry v obciach a mestách
2P3/2.8.1	Rozvoj verejnej dopravy
2P3/2.8.2	Podpora cyklo dopravy
3P1/3.2.3	Odstránenie kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre a zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie a výstavby ciest II. a III. Triedy
3P1/3.2.4	Miestne komunikácie
4P2 /RSO4.2	Zlepšenia rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu
4P5/RSO4.3	Podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunit, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb

4P5/ RSO4.5	Zabezpečenia rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšením odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti, a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť
5P1/ 5.1.1	Investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a mimovládnych neziskových organizácií pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite
5P1/ 5.1.2	Investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy, prípadne intervenčné projekty v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy na zvýšenie kvality verejných politík a odolnosť demokracie
5P1/ 5.1.3	Investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov
5P1/ 5.1.4	Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku
5P1/ 5.1.5A	Investície do kultúrneho a prírodného dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch - Infraštruktúra cestovného ruchu - mestské oblasti
5P1/ 5.1.5B	Investície do kultúrneho dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch - Podpora ostatnej infraštruktúry spojenej s kultúrnymi a prírodnými aktívami regiónov